

Rövid idő múlva meg fog jelenni a szerző jóváhagyásával:

Garibaldi eredeti új regénye!
A szerzetes uralma
 vagy:
Róma a 19-ik században.
 írta
GARIBALDI,
 tábornok.

A szerző által Magyarország számára személyesen engedélyezett kiadás.
 2 vastag kötet. Előfizetési ára 4 forint. (Belföldi ára magasabb.)
 A „Reform” napilap előfizetői ingyen kapják.
 A „Reform” kiadó-hivatala Pesten.
 767 (1-2)

Régi pénzeket

és mindenféle régiséget, drágakövet, lovaciót és nyeregszerszámokat lovakarókkal együtt, arany ezüst és drágakövekkel kirakva; továbbá gyöngyöt, szlenskövet, aranyat, ezüstöt, asványokat vész és cserél a legmagasb áron.

Régiségek és természetiek irodája.

Pesten, Dorottya-utca s Lloyd épületben, 14. sz. a.

hol egy nagy választéku raktár mindenféle régiségek, régi pénzek, gombok, óvek és mentekövekből a legelsőbb áron, ugyancsak egy nagy raktár asványok, lepkek, bogarak, madárhörök, tojások, szemüvegek is találhatóak. 758 (2-4)

Dr. GROSSMANN, szem- és fülorvos

PESTEN, József-ter 11-ik sz. alatt, Grosz-féle házban.

Rendel. hétköznapokon délelőtti 11-1 és délután 3-4 óráig. Szegények számára ingyen minden vasárnap délelőtti órákban. 732 (9-12)

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4. sz. a.) megjelenő és mindenféle könyvkereskedésben kaphatók:

Magyarország képekben

Honismerető folyóirat. Szerkeszti Nagy Miklós. Negyedrét. I. kötet 392 lap fűzve . . . 4 ft. II. „ 384 „ . . . 4 „

Hatodik kiadás (magyar nyelven harmadik).

A nemi élet útjai s veszélyei.

Értekezések a nemi betegségekről, az utóbbiak óv- és gyógy-módjairól. 618 (12-13)

Függelékkel a bujakóri ragályosról és Dr. Rodet, lyoni orvos ragályelleni legbiztosb óvszeréről,

a férfi és női ivarszervek bonctani ábráival. Ára: 1 ujforint. Postán megküldés 10 krral több utánvétel 40 krral több.

Magrendelhető szerzőtől következő cím alatt: **Dr. Eiber V. P.** Pesten, József-utca 66-ik számú saját házában.

Ez a legelőcsőbb áruhely.

Karlsbadi porcellán.

A DRESSLER J.-féle porcellán-gyárból

különösen ajánlandó:

Ebéd-készlet 6 személyre	11 frttól 50 frtig	Thea-készlet 6 személyre	4.50 frttól 15 ft.
„ „ 12 „	20 „ 50 „	„ „ 12 „	6 „ 35 „
„ „ gazdag aranyzással	40 „ 250 „	Reggeliző kávéra s theára 1 és 2	
Kávé-készlet 6 személyre	3.50 „ 12 „	személyre Platteau-val vagy a	
„ „	5 „ 30 „	nélkül	2 „ 25 „

Konyha-edény porcellánból vagy Chamot-földből minden nagyságban és alakban a legelőcsőbb árakon; továbbá mindennemű porcellán-tárgy.

A főraktár van:
Pesten, Bálvány-utca, a Mocsonyi-féle házban 1. sz. alatt.
 Vidéki megrendelések az árak utánvétele mellett a legpontosabban intézettek el.
 Bálvány-utca, a Mocsonyi-féle házban 1-ső szám. 724 (12-17)

KERTÉSZ és EISERT Pesten,

Dorottya-utca 2. szám, a magyar király című szállodával szemközt.

a tavaszi idény

tekintetéből következő cikkek dús választékát ajánlják:

Tavaszi legyezők.
 Közönséges gömbölyűek papírból 12 kr. Kémből 30 „
 Finomabbak, kivonó előkészítettek, kémből, selyemből stb., 1 ft. 25 krtól 4 ft. 50 krig.
 Fallegyezők, különönmű kiállításuk, 25 krtól 7 ft. 50 krig.

Fa ernyő-legyezők.
 Egy egész sz. igen díszes nem a tavaszi esernyőcskéknél, melyek mint legyezők is használhatók, különböző fafémekből készülvő, simák és selyem részekkel, 1 ft. 30 krtól 6 ftig.

Napernyők.
 Kis félrehajtható tavaszi ernyőcské selyemből, hélés nélkül, 1 ft. 70 krtól 2 ft. 50 krig.
 Selyemből bélelve 2 ft. 40 krtól 3 ftig. Finomabb neműek, moire antique és atlaszból, fodrokkal díszítve stb., 3 ft. 40 krtól 10 ftig.
 Középnagyságu kézi-ernyők, változatos kiállításuk, 1 ft. 80 krtól 15 ftig. En tout cas-ernyők alpacca és selyemből, 2 ft. 30 krtól 8 ftig.
 Napernyők urak számára, 3 ftól 7 ftig.

Esernyők.
 Alpacca szövetből 3 ft. 75 krtól 4 ft. 50 krig.
 Tafota és selyemből 1 ft. 60 krtól 11 ftig. 12 bordás angol selyemernyők 12 ft.
 Angol ruganyernyők 10 ft.

Rugany eső-öltönyök és köpenyek.
 Ujjas öltönyök fejjedével, 10 ft. 75 krtól 19 ft. 50 krig.
 Kocsizó- és lovagló-köpenyek ujjakkal és fejjedével, 15 ftől 19 ftig.
 Igen elegans drappszínű eső-öltönyök, 17 ftől 20 ftig.

Plaid-zsíjak.
 Legjobb nemű angol 1 ft. 15 kr., olcsók 80 kr.
 Vállba akaszthatók 1 ft. 50 kr., 1 ft. 80 kr. Gyermekek számára olcsók és finomabbak, 40 krtól 80 krig.

Szíves figyelembevételül.
 Levélbeli megbízásoknál különös feladatunk a belénk helyezett bizalmat a rendelmény pontos eszközése és gyors elküldése által megnyerni, miért is a küldendő tárgyaknak közelítő árát meghatározni kérjük, megjegyezvén, hogy minden meg nem felelő cikket visszafogadjunk. 766 (1-4)

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4-ik szám) megjelenő és minden hiteles könyvrusnál kaphatók:

A Bach-korszak adomáiban.
 Összegyűjté egy Bach-huszar
 (Nyolczadrét. VIII. 200 lap.) Fűzve 80 krajczár.

Türsch F.

Pesten, váci-utca 19-dik szám ajánl

női vászonmunkákat,

ingek, corsettek, szoknyák, ágynemű stb.

Arjegyék bérmentve.

Arjegyék bérmentve.

Kohn Philippe
 díszrevelésen ismert óra-gyáros
 Dorottya-utca 2. sz.

Arjegyék bérmentve, jó és olcsó órákka gazdagon elhatott mátkáit 3 évi irásbeli jótállás mellett.

Ezüst henger órák 4 rubinra	10-11
„ „ arany fogláv. rugóra	12-13
„ „ kettős fődéllel	15-16
„ „ kristályveggel	15, 16-17
„ „ horgonyórák 15 rubinra	15, 16-17
„ „ 15 » kettős fődéllel	19-22
„ „ angol horgonyórák kristályveggel	20-22-24
„ „ ugyanazok kettős fődéllel	24-40
„ „ val. remontoir kengyelnél felh.	28-50
„ „ ugyanaz kettős fődéllel	35, 38, 40-52
Arany órák 3. sz. horg. 15 rub. 36, 40, 45-80	55, 58, 60-63
„ „ valódi remontoir kengyelnél felhuz.	70, 80, 90-100
„ „ valódi remontoir kettős fődéllel	100, 110, 120, 130-206
Arany hőlgyórák (3. sz.)	
„ „ henger 4-8 rubinra	25, 28-32
„ „ 8 rub. kett. fődél.	38, 42-42
„ „ horgonyórák 15 rub. kettős fődéllel	50, 55-60
„ „ val. remontoir kett. fődéllel	70, 80-100
„ „ h. órák zom. gyém.	60, 70, 80-100
Inga-órák hetenkinti felh. ft.	16, 20, 22-24
„ „ órai és félórai úttessel	30-32
„ „ óra és negyedóránkénti úttessel	48
„ „ 50-55	
Havi regulátorok	30-32
Ebresztő óra	6
Ezüst láncok 4 ft. 50 kr., 5, 6, 6 ft. 50 kr., 7 ftig; legfinomabb francia alakuk 8 ft., 8 ft. 50 kr., 9, 10, 10, 15 ftig.	
Vidéki megrendelések a pénzeszegg előleges beklüldése vagy utánvétele mellett, gyorsan és pontosan teljesítettek.	
Egy inga-óra pakolásért 1 ft. 50 kr.	
Órák cserében is elfogadjunk.	
Nem tetsző ára kicseréltetik.	
Javítások legpontosabban és jutányos árrát eljesítettek. t	747 (4-0)

Pest, márczius 20-án 1870.

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft. Csúpan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csúpan Politkai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyzer hasábotott petit sor, vagy annak helye, egyszeri ígátásnál 10 krajczárba; háromszor- vagy többszöri ígátásnál csak 7 krajczárba számítattik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdeményeket elfogad Bécsben: Oppelk Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj, külön minden ígátás után 30 krajczár.

Nagy Iván.

Azoknak, kik hazai közművelődésünk érdekében, és így a tudományos irodalom terén is — tehetségök és kitartásuk által érdemeket szereztek — méltányos elismerést nyujtani némileg legalább azért, hogy arczképét és rövid életvázlatát közöljük, — lapunknak folyton egyik kiváló feladata volt. Ezt tesszük most is, midőn hazai történet-tudományunk egyik jeles és nagyszorgalmu művelőjének, s igen kevés számu képzett könyvtár-tudósaink egyikének, Nagy Iván, m. tud. akadémiai tagnak arczképét s életrajza föbb vonalait mutatjuk be olvasóink előtt.

Nagy Iván történetirodal-munk egy sajátlagos ágának, a nemzékrend és czimertani szaknak kitartó művelője és e téren oly roppant munka szerzője, hogy ezen, néhány év előtt 13 nagy kötetben bevégzett műve után — alig van a hazában, ki — ha a korán megöszült, bár legjobb korban álló tudóst személyesen nem is, — de nevérol és munkájáról ne ismerné.

Nagy Iván 1824-ben született Balassa-Gyarmaton Nógrád vármegyében, hol atyja a megyének hosszú ideig érdemes tisztviselője volt, kinek dolgozó szobájában ismerkedett meg Nagy Iván még mint gyermek azon sok különféle régi és újabb írás-jellegekkel, és a megyei alkotmányos élet sok olyan tárgyaival, melyeket mások később, csak sok tanulmány után szerezhettek meg. Tulajdonképen legelső nem iskolai könyve, — melyet még elemi tanuló korában atyjától kapott, Losonczy Hármás Kis Tüköre volt, mely a gondolkodni és tanulni szerető gyermeknél egyik rúgó volt arra, hogy a hazai történelem és földrajz kiváló kedvelésére ösztönözze, és e tekintetben gyermekétársai között már e korban kitűnt.

Iskoláit több helyütt, jelesen Egerben, Esztergomban, Vácson, s végre a jogot magán-vizsgálat mellett a pozsonyi akadémiá-

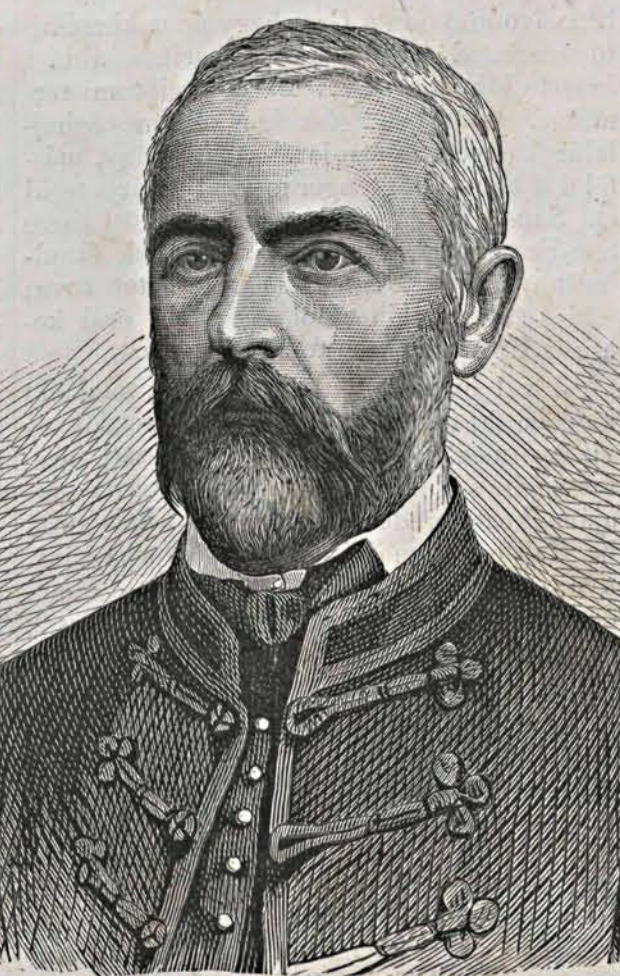
nál végezte be, és az 1847/8. évi utolsó pozsonyi országgyűlés alatt rövid juratusi élet után épen az ügyvédi pályára volt lépendő, midőn a harc tüze kigyúlván, egyik gyermekkori társával a már ekkor egészen árva ifju a hetedik honvéd-zászlóaljba, mint önkényes, közlegényül csapott fel, és a hazába betörő Jellachich ellenében a Drávától kezdve Pákozdon át egészen Neu-Bruckig terjedő táborozásokban résztvett; október végén mint őrmester más zászlóaljba (a 49-ikbe) lépven át, miután később a horvát foglyok elkísérével Debreczenbe jutott, innen az alsó

„Hölgyfutár” 1851. évi folyamába megjelent. Itt volt — mintegy számkivetve — egy álló évig, míg fölfedtetvén, esendőrség utján haza kísérte-tett. Ekkor, hogy a besoroztatás feje felett függő veszélye elől menekülhessen, tanácsosnak vélte egy föuri ház gyermekeivel mint tanítójok Olaszországba, hol ezek telelni szoktak volt, elvonulni.

Velenczében töltve egy fél-évet, úres idejét a Sz.-Márk-féle kéziratárban magyar történelmi szempontból indult buvárlásokra szánta, és a magyar akadémia megrendelésein kívül saját szorgalmából azon emlékiratok másolatával is kedveskedett az akadémiának, melyek Gritti Lajos életviszonyaira és történetére vonatkozva, utóbb a magyar akadémia kiadásában meg is jelentek.

Megszűnven ezután nemskára, egy felsőbb rendelnél fogva is azon aggodalom, mely a volt honvédek besoroztatással fenyegette, Nagy Iván is haza költözött és honn az ügyvédi pályát kezdte meg. De szabad idejét itt többnyire irodalmi s főleg történelmi buvárlásokra és tanulmányokra fordítá. Ez idő alatt dolgozatai egy része a „Pesti Napló” tárczájában, a „Divatcsarnok”, „Családi Lapok”, „Déliab”, s főleg az „Uj magyar muzeum”-ban jelent meg.

Ezek következtében szerzett ismeretségei

NAGY IVÁN.

folytán 1855-ben az egyetemi könyvtárhoz tisztül neveztetvén ki, lakását Pestre tévéát, hol már 1857-ben kezdé kiadni azon óriási kitarást igénylő munkát, melyet „Magyarország családai“ czimvel a pótkötettel együtt kilencz év alatt 13 nagy kötetben fejezt be. 1858-ban tudományi irodalmi érdemeiért a magyar akadémia az első választás alkalmával a történettudományi osztályban lev. taggá választotta; Reguly Antal halála után pedig egy év mulva 1859-ben az egyetemi könyvtár első örvévé neveztetett ki. És ezen állomáson is a fíradhatatlan férfi nem törödvé főleg a könyvtár alkalmazatlan helyisége által megrendített egészségi állapotával, terhes hivatalos idején kívül ernyedetlenül fíradozott munkája befejezésén, közben számos apróbb dolgozatokkal is szaporitva irodalmi termékeit, a lapokban is számtalan történelmi cikket közölve.

Lapirodalmi dolgozatain kívül, hová a m. t. akadémia közlönyében, a „Történelmi társaság“ban megjelent műveit is sorozhatjuk, csak a nagyobbakat és önálló kiadásokat kívánjuk felemlíteni: ilyenek B.-Gyarmat monographiája, a Liphay család okmányokkal ellátott története, Komáromy János törökországi Diariumja. Thököly Imre naplója, mely az akadémia kiadásában jelent meg stb. De kétségkívül legmaradandóbb emléket emelt magának Nagy Iván azon család-történeti nagy munkájával, melyet 1867-ben fejezett be; hogy azt mily lelkiismeretes szorgalommal és részrehajlatlan bíráló eljárással igyekezett leétesíteni, szerény ösztinte és számat adó utószava tanúsítja, — de tanúsítja a magyar akadémia 1869. évi nagygyűlésének azon tette is, mely szerint ezen művet, mely — mint az akadémiai történettudományi osztály jelentése mondja — „egy elhanyagolt, de szoros történeti ágat mivel, eddig nem ismert adatokat nagy számmal hoz napfényre, viszonyaink közt elég terjedelmesen, s nevezetes részben elég alapos kritikával van dolgozva“, a Marczibányi-jutalommal koszorúzta meg.

Nagy Iván e nagy munka befejezése után sem szünet meg dolgozni. Hivatalába, kik ismerték, vele érintkeztek, becsülve bámulták tájékozottságát, szives készségét. Ő azon tizenöt év alatt, melyet a könyvtárnál töltött, ennek egyik elismert éltető lelke volt. Igen, a könyvtárra nézve sajnálattal azt kell mondanunk: „*poli*“, mert legközelebből a könyvtártól búcsút véve, az országgyűlési képviselőház képviselését vállalta magára. Szívvel kívánjuk, hogy ez új fontos állomást tartós jó egészséggel sokáig tölthesse be!

Szomorú időkben.

(1870.)

Hát ez volna tán sorsa a világnak?
Oh boldog isten! az nem, nem lehet.
A nagy hajzában majd egymásra hágnak,
És mit hajháznak? mint csak kenyéret.
A kedv, mosoly, közsöntés, kézzorítás
Mind, mind hazug ma; avagy mind beteg...
— Pásztorregék! nagy tettekről beszélők,
S vándor dalok ti, hova tüntetek?!

Hisz játsztunk mi is apáinknak térdén,
Az anyasókat ajkunk izelék;
Majd játszi kedv közt iskolába térvén,
Sok dicső példát autak ott él.
S ma — mintha lelünk orrávőre folya —
Ugy lézengünk csak, mint kísértetek...
— Pásztorregék! nagy tettekről beszélők,
S vándor dalok ti, hova tüntetek?!

S mint ifjak, egykor nem lelkesülénk-e
Költőink ihlett, lánglelkű dalán?
S a művészetek örökzöld kertjébe
Járt-e valaki búszkékbe, talán?!

S most?! nyugszik a lant, oh mert nincs, ki hallja.
Fohással dől le s kél a szent berek...
— Pásztorregék! nagy tettekről beszélők,
S vándor dalok ti, hova tüntetek?!

S mondhatjuk-e, hogy a történelemnek
Nem forogatók fenséges lapjait?
S hogy e betűk nem mind megannyi lelkek,
Kiknek sugalma himni megtanít?
S ma mégis gyászt ül minden, minden „eszme.“
Napszamba állt a szárnyas képzelet...
— Pásztorregék! nagy tettekről beszélők,
S vándor dalok ti, hova tüntetek?!

Oly lomha minden! olyan ólomlábú!
Alszik a szív s az ész sütkérezik...
Még a sas is a házoresz alá bú,
S a verobek öt már föl sem veszik...
De milyen zaj van... mily erős dübörgés...
E mozgás mégis valamit jelent...
— Pásztorregék! nagy tettekről beszélők,
S vándor dalok ti, hova tüntetek?!

Vagy ez volna tán sorsa a világnak?!
Oh boldog isten! az nem, nem lehet!
E hangya-nyüzsgés még vihará válhat,
Addig pedig csak — gyűjtünk kenyeret.
Hisz a mi eltűnt, az visszajöhet még,
Álmomban én már láttam jeleket...
— Pásztorregék! nagy tettekről beszélők,
S vándor dalok ti, hova tüntetek?!

Benedek Aladár.

Eredeti közlemények Kaliforniából.

II.

A new-almadeni higanybánya.

A higanytermelő országok között Kalifornia, a nélkül hogy a világ tudná, kiváló helyet foglal el. A spanyolországi gazdag higanybányáról Almadenről, a kaliforniai rokon Uj-Almadennek nevezetett a volt mexikói uralom alatt. Ezen új-almadeni kifogyhatlan gazdag higanytelep-ek az ugynevezett Sierra Azulban (kék hegység) fekszenek, mely vidék a Csendes-tengerpart hosszán elvonuló Santa Cruz-hegyláncz kiegészítő része. E hatalmas hegygerincz áldást árasztó lába alatt egyfelől az egyiptomi termékenységgel és egészséges kellemes éghajlatáról nevezetes san-joséi széles völgy, másfelől a nagy világtenger mérhetlen árjaterül el. San-José városát vaskapocs köti össze San-Franciscoval, melyen századunk fíradhatatlan tűz-paripáján robozva csörtet tova; e kies város indóházától egy rövid órai kocsizás Uj-Almadenbe teszi át az utast.

Jóval ezelőtt, midőn a sápadt, tolakodó kaukázai faj nem kontárodott az őserdők és virágos mezők szabad fiának vadászati mesterségébe s a bennszülött indus természet-ajándékozta eredeti szabadságában kalandozó be Kalifornia magas bérceit s tarka virányait, unalomtűző időtöltésből harezias támadásokat intézve a szomszéd rokontörzsek bajnokai ellen: eme dalias korszakban az ünnepeit hős, az arcmezőre használt vérvörös festéket ugyanazon barlangból merítette, mely későbbi pontosabb ásványtani kutatások után a világ legerjedelmesebb s gazdagabb higany lerakodványának bizonyult be. Az indus harcfelelők a talált cinzöberből durva kenőcsöt tudtak készíteni, s ily nagy tettekre buzdító kirívó mázzal felkenve az érdemesebb hőseket, egészen másnemű rendjel-rendszert használtak, mint a nem köztársasági kormányzattal bíró mai államok. Ezen korunkban már gyéren használt feltűnő érdemjelzés a veresbőrűeknek sem tartott soká, mivel használatá ártalmas bőrbetegségeket szült; ezt sejtve ugyan, mindamellett a festéket mindig tiszteletben tartották, s a bajt az armánykó, és diadalaikra irigy gonosz szellemeknek voltak haj-

landók tulajdonítani. Disz-festékeiket azonban az ártatlanabb növényvilágtól kezdék kölcsönözni.

Montezuma hazájából a napos san-joséi völgybe költözött néhány vaquero (gulyás) az indusok szohagyományaitól ingerelve, arany s ezüst bányák lehete reményében kutatásokat tett a vidéken; e kalandos barom-tenyésztők azonban ásványtani ismeretekkel nem bírva, sikertelen fíradalmak után elkedvetlenedve vonultak vissza a buja legelőkkel s csekély munka után gazdag aratással kínálkozó csendes völgybe. A pásztorok ajkán forgó szohagyomány által érdekelve, 1824-ben egy mexikói hacendadero figyelme fordult az annyiszor emlegetett hely felé: bámulása, öröne határt nem ismert, midőn figyelmesebb vizsgálat után egy hasadéokban futva ragyogó higanycseppekre bukkant. Mexiko gazdag ezüst bányái lebegvén felhevült képzelme káprázó szeméi előtt, a talált fehér érczet csepegő ezüstnek tartotta, mi fölötti elragadtatása határtalan volt. Agyát ezen folyadék ezüst tömörre átalakítására vezet kísérletek foglalkoztatták, éjelt nappalra tett, hogy ezen fűrge kincset megzabolázhassa; vagonos ember lévén, minden akkoraiban használt érczkülönzeti eljárások és miveletek rendelkezésére állottak; azonban több évi kísérlet s tetemes kiadások után is a siker még mindig kétes levén, felhagyott velök. A feledés fátyola lebegett 1845-ig e hely felett. Ekkor Mexiko és az Egyesült-Államok között Texas birtoklása miatt vizsaly támadván, az előbbinek kormánya egy hadmérnöki tisztet küldött ott végül, hogy Kaliforniát megtekintse, illetőleg haderőidésre alkalmas helyeket szemeljen ki, azon oldalról eredhető megtámadások esetére. Ily katonai küldetésben utazva, a vidéken ismert barlangot, mint természeti ritkaságot neki is megmutatták. A komolyan kutató szemle után, a barlangból felhozott érczk példányokat kezdé műértőleg elemezni, fíradózási eredménye a barlang rendkívül gazdag cinzöber tartalmának fölismerése volt. E nem reményelt sikert kormányával oly véleményes javaslattal tudatá, mikép azon bánya művelése az arra fordított költséget gazdagon jutalmazná; rövid időn választás is kapott, részletes utasítással, hogy a banya kiaknázását azonnal megkezdeje.

Miután a guadelupe-hidalgói békekötés értelme szerint Kalifornia az Egyesült-Államoknak engedtetett át, a birtoklási igazoló választmány előtt számtalan pretensív tulajdonos jelentkezett, a bányákhoz tartott jogait érvényesítendők. Mexikóból egész hajóter pretensiók érkeztek, s az érdekes tárgy feltűnő érdekltséget keltett; több évig tartó perlekedés, valamennyi fölhozott jogiokmány lelkiismeret-s átvizsgálása után azonban, a legfőbb ítélő törvényszék úgy a higanybányát keblében rejtő hegylánczot, valamint a Beryosa és Justa-Lalioi rancho 8000 acre-nyi földjét a jelenleg is birtokló tulajdonosoknak ítélte. A mivelhető föld 40 — 80 acre-nyi tagokban van kibérelve, 4—5 dollárjával fizetvén a haszonbérlek acre-ját, ahelyéig részint legelőül szolgál, részint a bányaművelésre megkivántató famennyiség előállítására fordítatik az erdészet szabályainak megfelelő kezeléssel. A birtokjog szentesítése után a banya kiaknázására azonnal részvénytársulat alakult. Daczára az ércztermelés gazdagságának a „New-almadeni higanyaknázó társulat“ részvényei jelenleg csak névérték 11 százalékát képviselik papír pénzben, holott ezelőtt néhány évvel 65 — 70 százalékot aranyban örömet fizettek részvényekért. A társulat mindamellett nemcsak hogy fenn áll, sőt mondhatni virágzó állapotban van, s csak is egy új, — itt divatos s időközönként

előforduló — bányászati-izgalomra (excitement) vár, hogy az ideiglenes nyomott hangulat miatt alantálló részvény, előbbi névleges értékére felszökkenjen ismét.

A san-joséi vasúti állomástól, az onnan tizenhét angol mérföldnyire fekvő New-Almadenbe, a természet építő és rontó szeszélyeit alkotott széles út vezet, hosszában te- rebélyes cser, hölgy- és sudar szállfák hús árnyval kárpótolják a felgomolygó porfelleg kellemetlenségét. Elhagyva a san-joséi völgyet, egy kanyarulat sűrű akáczor közé vezet, melynek illatos dús lombjai közül csinosan épült, gondosan sárgára festett külsejű lakok pillantnak ki; a három oldalról csaknem függőleges meredekséggel felnyuló bérceztömeg, sűrű léget s tikkasztó meleget okoz e szűk völgyben, hol az enyhe szellő üdítő fuvalma a nem ismert élvezetek közé tartozik. A bányászok hivatásuk szerinti szakmájukban működvén, a helységben mély csend uralg, életelt csak egy-egy mexikói sennora ad, a mint egész méltóságos kiterjedésében hintázván a fel és alá mozgó karszékben a dulce far nientétől még igénybe nem vett figyelme kizárólag arra van irányozva, hogy hús léget legyezzen magára. A kristály habu hegyi csermely melán lejt a völgy felé, kaczer enyveléssel érintve az ut hosszában diszoló fasor szomjas gyökereit. Az egyhangu fíalu végén álló hosszú, alacsony épület Hótel nével gunyoltatik, itt néhány munkára menni nem akaró mexikói bányász, s egy pár mogorva indus képezi a whiskey- és grog-fogyasztásban mindig rokonszenvező publikumot; mint minden ily rangu amerikai barroomban (csapszék) sem szék, sem asztal: kit megnehezített feje a föld középpontja felé vonz, az ritkán lévén válogató, ép oly non chalance-szal nyújtózik el a csupasz földön, mint más válogatóbb valamivel puhább alkotmányon.

Közel ide az olvaszó épület látszik, a magas kémény bodor füstfelleggel gomolyit a ragyogó kék mennyezet felé; néhány száz lépésre ide a „New-almadeni-Wichy-Water-Company“ cég alatt, a hegyből kiömlő ércztartalmu gyógyvizet monopolizáló társulat palacköltögető intézete van. Ez érczes víz a hegyoldal forrásból nagy erővel buzog ki, míg az azt felfogó vascső tágas csiszternába ömlik, hol palackzra rakatva, minden irányban tovaszálltatik. Az olvasztó-ház háta megett kigyózdó vonalban a hegyet körülövedző út vezet annak gerinczére fel, a növényélet jelei kevés változattal gyönyörkötöttek, elsőt csoportban törpe göröcsös tölgy- és cserfa, vad borostyán, csipkebokor, s fulánkfos folyódaroktól körülvevett cserjék minden, mit a természet a növényvilágból fölmutatni bír. — A fíradással meghágtott hegytetőn feltáruló panoráma változatos látományossága lépteinket önkénytelenül lebilincseli. A távol köd mindent takaró függőnye előtt, szabad szemmel is jól kivehető tisztaságban terül el a hosszan nyuló san-joséi völgy; a mindenség láthatlan keze egy eszményi sikot lejtmeretezett a távol nyugot e szép vidékére, melyen tündöklő városok, gazdag fíalyak végtelenség tetsző váltakozása, a hullámzó arany kalász tengere tündér habok arapályát varázsolja lelkünk elé; az áldás terhe alatt nyögő gyümölcsösök, a serény farmernek megköszönni látszanak, ha terhek egyrésztől megkönnyíti, tágas határon kövér gulya kereseg-egy berek árnyában frissítő menhelyet; béke, áldás, élet mindenfelé, a robozó gőzmén-kéménye, kék papiron vastag irón huzásként elhaló vonalat árnyal a tiszta láthatárra. Mint ezüst folt a látott tündérkert közepén, ott csillámlik a 10,000 lakost számláló nagy jövőjü San-José városa, a törvénycsarnok dómja, s a számos tornyok

ragyogó karcsu fedelei, a bokréta-szerűleg övezett zöldfa felhőből — meglepő méltósággal emelkednek. A három mérfölddel hátrább eső csinos Santa-Clara város még tisztán kivehető, toronycsúcai azonban elhalnak a távol szürkületében; a tériót Szent-Ferencz-rendiek által — sok évtizedekkel Kalifornia Észak-Amerikában való olvasztása előtt tiltetett Alameda (sétánykert), mely a föntérintett két várost mint zöld szalag köti össze, szabad szemmel tisztán kivehető. — A most serdülő Redwood-City, s a San-Franciskót környező homok-dombok, csak a rendelkezésünkre álló távcső közvetítése által hozhatók látérónk körébe. A san-franciskói gyönyörű öböl sima tükreletlen körvonaloza az alamedai hegység barna tömege. Az arany kapu (Golden-Gate) befelé repülő gőzös sötét füstgomolya, elhal a háttérben levő Csendes-tenger smaragd tükre- rén, s a robozó jármű lapátjai által metszett vízszin, szivárvány fényben tündöklő barázdát vág a hatalmas el-m tündéres hátán. Balra, e félkör alakban bevonuló parti hegy-láncz granit bércezféjén, ezredéves erdő képez széles koszorut. (Vége köv.)

A nő-emancipációról.

(Vége.)

A mi azt a kérdést illeti, hogy egy férjes nőnek politikai befolyása legyen, függetlenül férjétől, ez az eszme ismét a házas élet egész elméletét keresztül huzza. Ez nem azt teszi, hogy a nő ne érdeklődjék a politikai ügyek iránt, ne legyen ott véleménye és legyen halott politikailag. Nem. De abban nincs semmi társadalmi igazság, hogy két egyének, a kik úgy össze vannak csatolva, hogy minden érdek és célra nézve egy akaratjuk kell hogy legyen, két szavazat adassék az állam ügyeiben. Azt hisszük elég világosan kimutattuk lehetetlenségét annak, hogy a nő a férfival megmérkőzhessék az egyének bármínó versenyében; de midőn egyesülve van a férfival, tökéletesítve és tökélyesülve az egyesülés által, igazságtalanság a világ többi részére nézve, hogy ez összetett lénynek kettős súlya legyen a világ serpenyőjében. E lény egy, nem kétfelében, de valósággal, s miért szólnon kettő helyett? A ki valaha össze-ütközésbe jött egy házas párral (magános személy lévén), be fogja látni ennek fontosságát. Az a kettős lény oly erős az egyazon érdek kettős érzésében, oly sajátosan össze van forrva egy véleményhez való közös ragaszkodással, hogy a magános ellenfél rendszeren oly elkeseredettségig megsebesítetik, a minőnek nem lenne kitéve egyetlen magán személylyel szemben sem. Mert alig lehet kételkedni rajta, hogy a kettő csaknem mindig egy véleményen van, akár helyesebb információ következtében az egyik részről, — s minden esetre a férfi részéről, — akár erősebb érzés következtében bizonyos pontok felett a másiktól, — s ez joggal a nőket illeli, a mikor az eredmény egyszerűen az lesz, hogy egy vélemény két kifejezést nyer. Ha pedig nincsenek egy véleményen, ez nemcsak házasságukban szeregne zavart, hanem egyszerűen megsemmisítendő a család szavát, s befolyását eltörölné. Ebben a dologban is, mint sok más egyében, lehetetlennek látszik előttünk, hogy különbözőságot kettőt, a mi egy; nekik egy otthonuk, egy érdekük, egy helyük van a világban; az egyik bárhol legyen távol, mindig képviselve van, valamely kifejezhetetlen módon, a másik által. Bármínó eltérések legyenek is közöttük különben, az élet közönséges ügyeinek intézésében egy véleményen vannak a világ előtt, nagyon jól tudván, hogy így egyesített egy szavuknak sokkal nagyobb súlya van, mint volna a kettőnek szétválasztva. S egy érdeknek két szavazatot, egy gondolatnak két kifejezést adni, nem hogy könnyitendő a kormány feladatát, de sőt megnehezítené azt, ép úgy magasabb mint alóbb köreiben.

Azonban egy sajátosság tény lepi meg a vizsgálódót a kérdés ezen ágánál. Midőn független háztartású és vagonos nőkről van szó nyilvánosan, ezek alatt rendszeren a férjhez nem menteket és az özvegyeket értik. Ez utóbbiak közül sokan, jól tudjuk, a férfiaknak minden terhét és felelőssé- get viselik mindenben, a politikát kivéve; vagyont kell kezelniök, a gyermekeket neveltetniök, több

egyen jöleté, kik tőle függnek, az ő kezükben van. A mellett keresztül mentek az élet minden tapasztalatain, s kettős részük volt annak gyakorlati nevelésében. A sajátosság tény, a melyre vonatkozunk, az, hogy ezen osztályból igen kevesen csatlakoztak, ha ugyan egy is tevő, a politikai jogokért való nyilvános agitatiohoz. Az ő jogigényeiket még kevésbé lehetne megtagadni, mint a férjteleneket, s mégis úgy látszik, hogy ők nem tartják azt az előjogot érdemesnek arra, hogy kérjék. Hogy esik ez? Nők, kiknek már különben is van részük férjeik szavazatában, kívánják: s az özvegy nem kívánja. Vajon az-e az oka, hogy ez utóbbiak sokkal több dolga van az élet ol, som- hogy tér maradna a választások számában, vagy sokkal komolyabbnak találja azt, somhogy ez könnyithetne rajta? E hallgatás minden esetre különös tény ezen agitatio történetében.

A mi a nőnek egyéb foglalkozásokban való használatát illeti, ez is olyan gyakorlati természetű kérdés, melyet nem általános elvek, hanem inkább a kivétel lehetősége vagy lehetetlensége szerint kell megítélnünk. Mi például teljesen meg vagyunk róla győződve, hogy talált nő-orvosok, kápevitve a női betegségekkel való bánásra, nagy javára válnának a társadalomnak. Egy külön ágában pedig az orvoslásnak egyszerűen megbecsülhetetlennek lennének, s olyan vigasztalás a szorvos- nőkre nézve, a mit csak nők értenek meg teljesen. Minden orvos tudja, hogy szeméremből mennyire vonakodnak a nők saját körjelök elősorolásától, különösen komoly és kényes esetekben, s rendszeren a betegnek baját valamely harmadik nő cselődtől kell megtudni, a ki keresztül gázol valahogy az elbocsátásán, de bizonyára nem kételes vele, hogy azt értesse is. Ezen és sok más esetekben a nő-orvos megbecsülhetetlen lenne, és vizsgálatala minden nőnek. Azonban ez egy dolog, s a nevelés, mely erre képesít, ismét más, s vannak nehézségek ennél az életpályára nevelés kérdésénél, melyekkel rendkívül nehéz boldogulni. Alig van napi kérdés, a melyről többet beszéltek volna mostanában, mint a nők neveléséről, s mi nem akarunk utolag a kérdés vitatásába bocsátkozni, de minthogy a dolog- hoz tartozik, azt is érintenünk kell. S a midőn a leányoknak bizonyos életpályára való neveltetéséről akarunk szólni, ismét oda esünk vissza a nők általános mivoltához, s a kérdés eldöntésénél is ama másokra kell hivatkoznunk.

Életpályára való nevelés, a férfunál fiatalaságának egész időszakát igénybe veszi. Nagykorúságot ért, mielőtt módja lejt volna benne, hogy képességet próbára tegye, s kimutassa az ismeretet, melyet szerzett. Hacsak nagy kivételes helyzetben nincs, hogy egy más munkájának a gyümölcsét szedi, a férfikor első tíz vagy tizenöt osztandóját az állásért való küzdelemben kell töltenie, mely tehetségei és jelleme szerint könnyebb vagy nehezebb. Ha hivatala folytatásában otthonossá tette magát harminczöt éves korára, biztató kilátással a boldogulásra és társadalmi elismerésre, mindent megnyert, a mit lehetőleg várhatott s meglehetősen bizalommal nézhet pályája többi része elé. Ezen pálya kezdetén való küzdelemben meg kell fosztania minden erejét; ha egy pillanatra megáll, tudja, hogy nemcsak azt a pillanatot veszti el, hanem ennek tízszeres értékét is. Egy közbejövő betegség néha évek munkáját teszi sommivé; mindig állomásán kell lennie, törve előre, megszűnés nélkül. Ha elosik, mindig van készen egy más valaki, ki helyéről félretolja. Nézzük, hogy ilyen uton hogyan boldogulhat a nő?

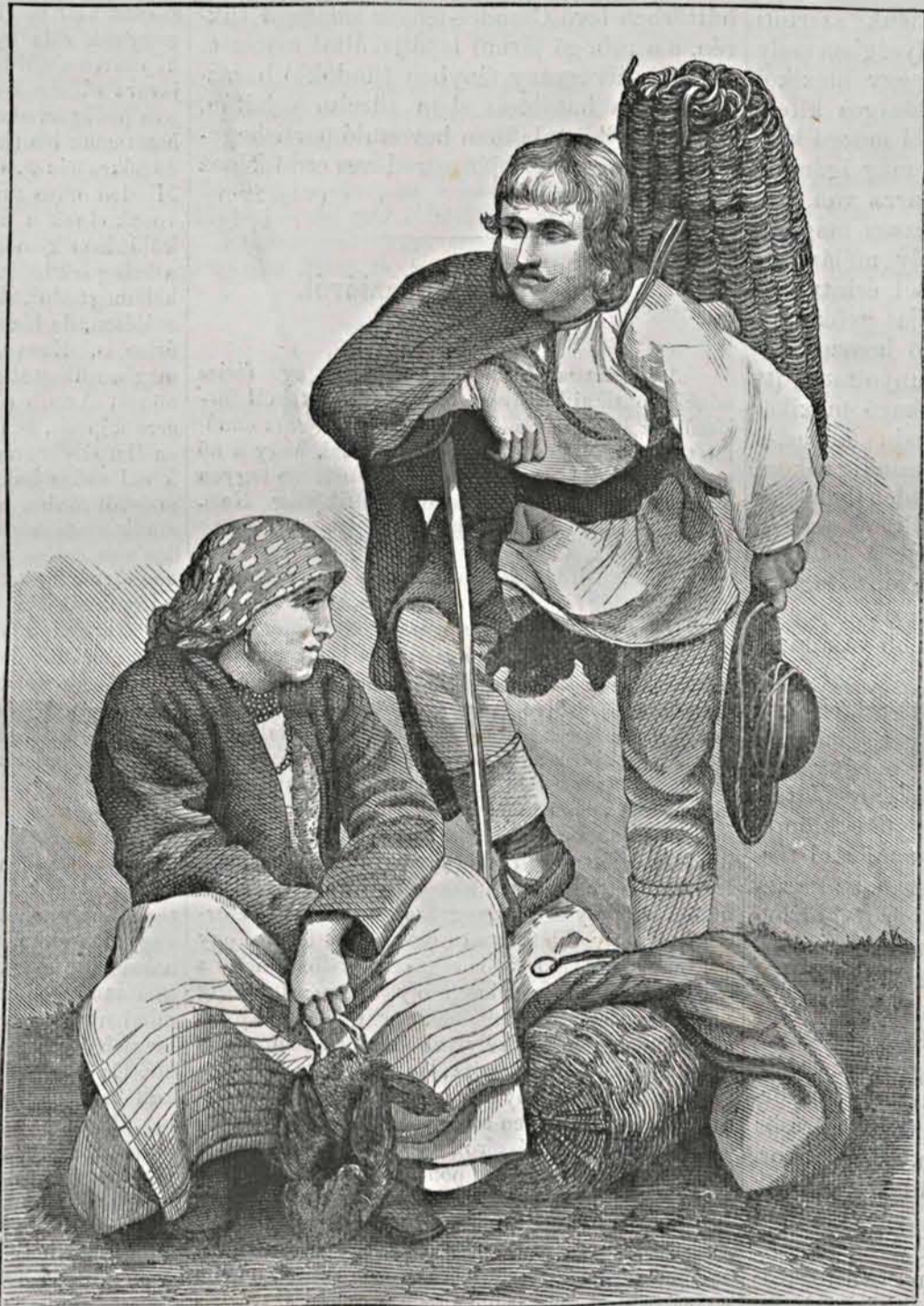
Legelőször is a leányok egész fiatalaságát, annak virágjában és legedesebb esztendőiben, mint a fiatal embernek, a tudományok komoly szerzésében kellene töltenie. Huszonegy éves korában, egész fiatalaságának feláldozásával megnyerte azt, hogy életmódjának gyakorlatához foghat; a midőn ime megjelen az élet küszöbén a legtermészetesebb zavarója egy fiatal nő pályájának, egy fiatal férj, ki kész magára vállalni annak a sor- sáról való gondoskodást. Tegyük fel, hogy a nő hozzá megy, s hogy egyszerűen minden kedve föl- áldozni azért oly sok év munkáját, s igyekszik összekötni a hivatalos foglalkozást a feleség köte- lességével. Egy évig dolgozik, némi megállapodá- sokkal, mindegyre nehezebbnek találván a ver- seny kibírását a férfival, kinok nem kell kötelességet keltőlel osztania. S akkor egyszerre elhivatik fog- lalkozásától, hogy a nőnek logprimitívebb hivatá- sát betöltse. Ha ezen átesett, újra kezdi a munkát, szíve és figyelme fíadalmasan lévén megosztva az ott kint rá váró kötelességek s azon cocsemő között, kit otthon hagyott. Születeléseinek ideje alatt, bármínó rövid időig tartott legyen is az mindenki férfi verseny-társa egy-egy lépéssel meg

előzte őt. Ingadozva és elkedvetlenedve újra kezdi a fáradtságos utat; s ha van benne egymagában legalább hat férfinak az erélye, ha kintartása törhetetlen, elhatározása magas, talán visszanyerheti felét a térnek, a melyet elvesztett, olyan testi és lelki erőfeszítéssel, a melyet soká lehetetlen volna kibírni; a midőn ime közbe jön a másik félbeszakítás, s neki el kell vonulnia, hogy a nőnek gyengeségét viselje, s látnia kell versenytársait mint haladnak el mellette még egyszer. Ez a kikerülhetetlen sorja a dolognak, a melyet nagyon jól ismer mindenik nő, ki valaha megpróbálta összekötni a hivatalos foglalkozást egy férfi felelőségének rendes kötelességeivel. Valószínűleg más bonyodalmak is jönnek közbe, hogy minden ruganyoságot kiöljenek egy ennyire megterhelhetetlen lélekből. Gyermekai ezen gondok között születve meg, s megtámadtatva már születésük előtt az agyvelő túlságos tevékenysége következtében, mely elgyengíti az anyának természeti erejét, betegesen jönnek a világra, vagy karjai közt halnak meg, elmosván az anyának bátorságát a személyes szenvedés legfájóbb hullámaival. Ez nem képzelési festmény. Minden lépéssel a pályán lehetetlenebbé válik a nőre nézve, hogy az egyenetlen küzdelmet kitartsa. Versenytársai rég messze járnak előtte, a míg ő csak az ut közepén küzdök a meredek lejtőn. Amazok megállapodás nélkül haladtak tovább, neki meg kellett újra és újra állania utjában. Hogy minő szívfájdalommal, minő kietlen, reménytelen érzéssel az elérhetetlennek, s a tévesztett életút minő keserű tudatával folytatja tovább a harcot, csak azok tudnák megmondani, a kik ezt próbálták; szerencsére az ilyenek száma nem nagy. Ez az, a mit egy olyan nő várhat, ki megpróbálja összekötni a férfi munkáját, a melyre neveltek a női élet rendes kötelességeivel.

Egyetlen ut van számára nyitva csupán: ha nem akar férjhez menni. Teljesen eldobja a természet igáját, s képesítheti magát, hogy megmérkőzzék a férfival, öntudatosan és szándékosan utasítván vissza az asszony életét. Olyan lehetőség, a melyet nem szabad kicsinyelve visszautasítanunk, mint a mi kérdésbe sem jöhet. Ha az igaz, a mit mindennap olvasunk az olyan nők száma felől, a kik nem mehetnek férjhez, helyén való a kérdés az elhatározottabb lelkek számára közöttük: vajjon nem volna-e kedvük végleg kimondani önmagukra nézve, hogy nem fognak férjhez menni, s ezáltal képesíteni maguknak egy nehéz, de gyümölcsöző elhatározásban, a férfivel hasonló élet folytatására. Egyes egyedül ezen eszköz által szerezhettek maguknak versenyzhetési képességet a világban, vagy lehet kilátásuk a sikerre bármely foglalkozásban. De ez olyan ár, a melyet férfi tanulóitarsaik közül talán egyetlen egy sem volna hajlandó megfizetni; legkegyetlenebb lemondás, a mit emberi teremtéstől követelhetünk. Így, a boldogulhatás valamely életpályán, — de sőt csupán a kezdetleges lehetősége is boldogulhatásnak, — a nőtől nemcsak a férfival való egyenlőséget követel, hanem olyan foku értelmi és erkölcsi fensőbbiséget emel fölött, a minővel csak igen kivételes esetekben találkozhatunk. A férfinál a házasságra való kilátás legerősebb ösztöne a szorgalomnak és erőfeszítésnek: a nőnél egy a tönkre jutással, foglalkozását illetőleg. Ezen kívül egy életpályára való kiképzetés sokba is kerül, s az olyan fiatal nők közül, kiknek szükségük van az önfentartásra, rendszeren nem is igen bővítködnék a javakban; csodálkozhatunk-e rajta, ha nem igen van kedvük drágán vásárolni meg egy ily nevelést leányaik számára, tudván, hogy

az egész költsékezés valószínűleg hiába lesz, s tulajdonképp remélvén, hogy a leány első lépése az életben az lesz, hogy képtelenné fogja magát tenni hivatalos foglalkozására, valamely szerencsés házasság által?

Elismerjük, hogy a kép, melyet rajzoltunk, nem igen felbátorító; de jobb szemébe nézni az igazságnak, akárminő is ez, mint tudatlanságban maradni. E dolgok igazak maradnának, ha mindjárt holnap a kereszténység valamennyi egyetemét felnyitnák is a növendék leányok előtt. Mindenesetre, mi azt modjuk, nyissák fel. Ki kell törölni minden azoktat a törvénykönyvből, mely bántó lehet a nőre, az anyára nézve. Legyen megengedve a nőknek, kik akár szabad választás folytán, akár szükségéből kívül állanak a nő természetes hivatásán, hogy élvezhessék a férfiak minden előjogát, ha úgy tetszik nekik! És aztán — oh Évának szép leánya! Nagy részetek azért mégis asszony fog lenni, anya fog lenni, azért mégis hordani fogja

Vásárra menő oláhok. — (Fénykép után rajz. Krenner Mária.)

a természeti gyengeségeket, és hordani azt a nagy felelőséget, melyet szintén a természet biz rájuk, s végezni fogja saját dolgát, a melyet egyetlen ember sem képes elvégezni, csak űk. A törvényhozás segíthet a kivételes helyzetű nőknön, de a nagy többségért igen keveset tehet, a forradalom éppen semmit.

Vásárra menő oláhok.

Az ember egy egész tudományt rendszeresített, miként kellőképp meggazdagodni, miként lehet sok pénzből még több pénzt csinálni, s miként lehet másokat kifosztani mindenükből. De van a földön még elég hely, a hova e csábító s vakmerő, igen gyakran önmagukat megboszuló gondolatokra vezető tanok még nem hatoltak be, az emberek fejét nem zavarták meg, s azért nap és éj békében, a természetű őrend szerint követi egymást és az emberek sok pénz, váltók és részvények nélkül is igen boldogok.

Pénz tekintetében ilyen szűz vidék Erdély némely része, melyet oláhok laknak. A hegyek tömkelegébe magát bevont oláh falu szűk látkör nyújt lakóinak. Nem nyugtalanítja őket az a hatalmas érzés, mely más vidéken életet, ipart, forgalmat teremt, az egyéni törekvés ösztöne. Ha valahol, úgy csakugyan e népnél uralkodik a kérelhetetlen praedestinált hite és uralkodik föltétlenül, korlátlanul. Az oláh belenyugszik sorsába, melyet örökségül hagytak reá ősei, s azt hiszi, hogy e jelenen neki változtatni sem nem szabad, sem nem lehet. A kunyót, melyet atyja és nagyatyja hagyott reá, úgy tartja fenn a maga ősi eredetiségében, a mint reá szállt. A minő foglalkozást ősei üzték, — azt folytatja ő is; a földművelés, bányászkodás, deszkakereskedés, stb. mind megannyi foglalkozási ág, mely hagyományosan száll apáról fiúra, — s nagyapáról unokára. Igényei nem többek, de nem is kevesebbek, mint a minőket őseitől örökölt, — s ha a hagyományos igények, — melyek az élet egyszerű, s meg lehetőségek rideg fentartásánál többre nem terjedtek — teljesülnek, úgy az oláh megelégedett és boldog, — s a világról sem dolgozók többet, noha ezáltal némileg kényelmesebbé tehetné önmaga és családja életét. De ő nem táplál nagyobb igényeket; élete kényelmével tökéletesen meg van elégedve; az egyéni tevékenységi ösztön, mely a műveltebbet oly nagy izgatóssággal tartja, s mely rossz oldalai mellett tulnyomólag jót mutat föl, az teljesen hiányzik e népből. Az oláh azt hiszi, ez a világról, s neki sem nem szabad, sem nem lehetséges másként cselekednie, mint a hogyapái és ősapái cselekedtek.

Innen az a primitív társadalmi állás, melyen az oláh köznépet láthatjuk; e föltétlenül hit a vezérszerűségben ápolója a réstégnak, mely ma is szemünkbe ölik az oláh nép viszonyaiban, és annál kirívóbb, mert korunkban mindenütt törekvést, szorgalmat, tevékenységet és haladást látunk.

E tekintetben megmérhetlenül marad a század után, az oláh nép. Valamint a falvak a házak külseje már elárulja, melyekben lakik szász, és melyikben román, úgy életmódjuk, foglalkozásuk s egész életnézetük tökéletesen elüt egymástól. A szász szorgalmat tanusít, barátja a csinoságnak, izlésnek s főleg a tisztaságnak; ősei hagyományos gazdálkodásához nem is ragaszkodik oly szigorúan, hanem szerez, szaporít, ha szerét ejtheti, atyja roskatag házáat felépíti saját tetszése, saját kényelme szerint, — s ha telik cseréptetőt tesz a szalmazsup helyére, vagy erős kőfalat a sárral tapasztott vesszőfal helyére.

Ugyanazon községben lakik szász és oláh, mégis ezer szembevető különbség van köztük, a melyek mind arra vihethők vissza, hogy a szász törekvő, szorgalmas nép, — az oláh azonban, ha mindennapi betevő falatját megszerezte, nem törődik aztán semmivel többé.

Képünk éppen a szász földről tüntet elő egy oláh családot.

Az ugynevezett szász földön is 40,000-rel több az oláh, de a szász — dacára, hogy napról-napra fogy, nem annyira talán szűkülőbbi institúciói, mint szorgalmas tevékenységi ösztöne által főn birta tartani azt a supremáciát, melyet műveltség és ipar biztosítanak oly nép fölött, mely ezektől irtózik.

Mig a szász ipart űz, s kezében tartja a vidék lakosságának legnélkülözhetlenebbi iparcikkjeit, az oláh primitív mezőgazdaságon kívül alig foglalkozik egyébbel.

E két elem érintkezési pontjait a szász föld nagyobb községeiben tartatni szokott hetivásárokat

képezik. Az oláh ily napon elhagyja a hegyháti falut, a mit primitív gazdaságából értékesíthet, azt magára veszi — s elviszi eladás végett a vásárra. Képünk egy ily jelenetet ábrázol. A férfi cserenyét vagy meggyet cipzel hátán vékony vesszőből font kosarában, felesége pedig a nevéasztá, az ő házi szorgalmának gyümölcsseit, felnevelt csirkéit viszi a vásárra. Régóta gyalogolnak már, a hajnal széthinti első sugarait a tájon — a falut már messze hagyták hátuk mögött, — s a város tornyai már előttük osillámlanak. A család tehát egy kis pihenést tart, — mert még elég korán érnek be a városba, s pihenésközben megállapítják, hogy mennyiért adják, s mennyiért nem adják áruikat. S foly a tervezgetés a fölött is, hogy a tömördek sok — krajczárral mi mindent fognak aztán űk vásárolni, — sőt, dohányt, gyertyát, gyufát, — a mi szükséges a házhoz, s ha még marad egy kis pénz, talán egy patkós csizmát a Juonnak s egy fülbevalót a kis Trandafirának, a kik otthon nagy izgatóssággal várják a vásárról hazatérő szülőket; azaz: nem is annyira őket, mint inkább a megígért vásárfiát.

L. B.

Dévény és Rothenstein.

Ha a magyar a Duna hajóján nyugat kül országába veszi útját, Pozsonyon túl, ott hol a Morva határfolyó a Dunába szakad, — magas szikla ormán Dévényvár omladékeit pillantva meg, elszorult kebellet int bucsút a haza felé, mert ezentul idegen földön érzi magát.

Dévény Bécs felé Magyarországnak határ vára volt. Két folyam összelekezésénél magas sziklák emelkedve, már ez által két oldalról a természet erős védelmi erősségnek alkotá. És mert hadtani tekintetben is ily jól tervelt és választott helyisége meglepő stratégiai szakismoretet árul el, első építését általában a rómaiaknak tulajdonítják. Azonban eredetével nincs tisztában a történelem. Vannak, kik szláv építménynek hiszik, és novát is Devojna, vagy Dovina, (szüzléány) névből származtatva, a névhez egész regét csatolnak, melyről azonban a történelem mit sem tud. Annyi bizonyos, hogy a magyarok bejövetelekor már állott a vár, és Sz. István korában már hazánk egyik végvárát képezte. A magyar történelemben többször szerepelt. Legelső emlékezetét 1235-ben találjuk, midőn II. András király Fridrik osztrák főherceg ellen hadat indítván, az ellenség Dévényig előnyomult és a várat az alatta fekvő várossal együtt elégette és táborát a Morva folyam partjaira helyezte.

1272-ben V. István király alatt Ottokár cseh király foglalta el, de a békeszerződésnél fogva visszaadta.

Mikor lett Dévény vára a híres kihalt Bazini és Szent-Györgyi grófok tulajdona, évszerint meg nem határozhatjuk; de az bizonyos, hogy több nemzedéken át — még pedig valószínűleg kir. adomány folytán — egészen a család magvaszakadtaig birta vala, és mert talán fiágra szóló birtok volt, az egyik ágon utolsó Szent-Györgyi gróf Péter, egykor erdélyi vajda és országbíró özvegyé-

delméhez minél közelebb legyen. Báthori István 1535-ben meghalván, miután fia gyermeke nem maradt, jóságai, köztök Dévény vára is testvére és ennek gyermekeire maradt, és így birta Dévényt a Báthori család csesedi ága 1605-ig, midőn István az ág utolsó fi tagja, nem lévén maradéka, Dévény várát végrendelötleg hátróm nővéreére hagyta, kik között volt ama híres

Báthori Erzsébet, Nádasdy Ferencné is, Csejthe vár asszonya, ki vérfürdőiről ismeretes. Azonban e végrendelet Dévényre nézve nem jutott teljesedésbe, mert nevezett utolsó csesedi Báthori István országbíró Boocsi részére hajolva, ez okon halála után más javaival együtt a korona lefoglalta.

1609-ben Dévény várát II. Mátyás király 40 ezer ftban Keglevich Jánosnak adományozta, de ennek családjánál sem maradt sokáig, mert csakhamar zálog ezimen a Palocsaik birtokába került.

Bethlen diadalmas támadásai alkalmával, midőn Pozsonyig jutott a győztes magyar had, Dévény is meghódolt a nagylelkű erdélyi fejedelemnek, és önkényit kaput tárt előtte. A Bécsre veszélyes erőseget 1621-ben Buquoi császári vezér fogta ostrom alá és rövid

idő alatt a kis számu védseregétől bevette.

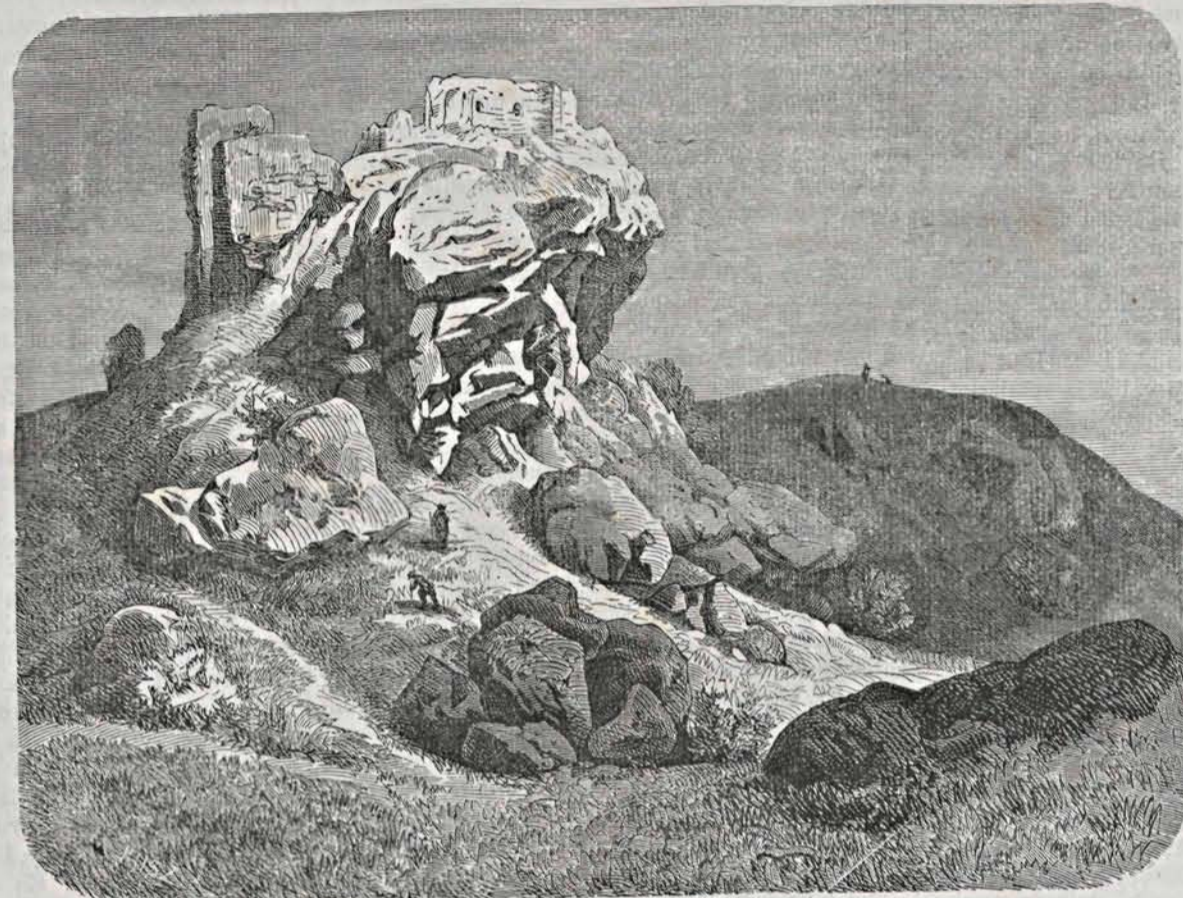
A béke visszaálltával Dévény ismét urat cserélt, 1635-ben III. Ferdinánd Pálffy Pál nádort, ki a régi zálog összegét a Palocsaiknak megtéríté, adományilag megerősíté e vár birtokában.

Tökölly korában, midőn 1683-ban a török sereg Bécs alá sietett, megkísérlé Dévény ostromát is, de terve gyorsan nem sikerülvén, az ostromot csakhamar abba hagyta. És így Dévény vára felett a vihar baj nélkül elvonult.

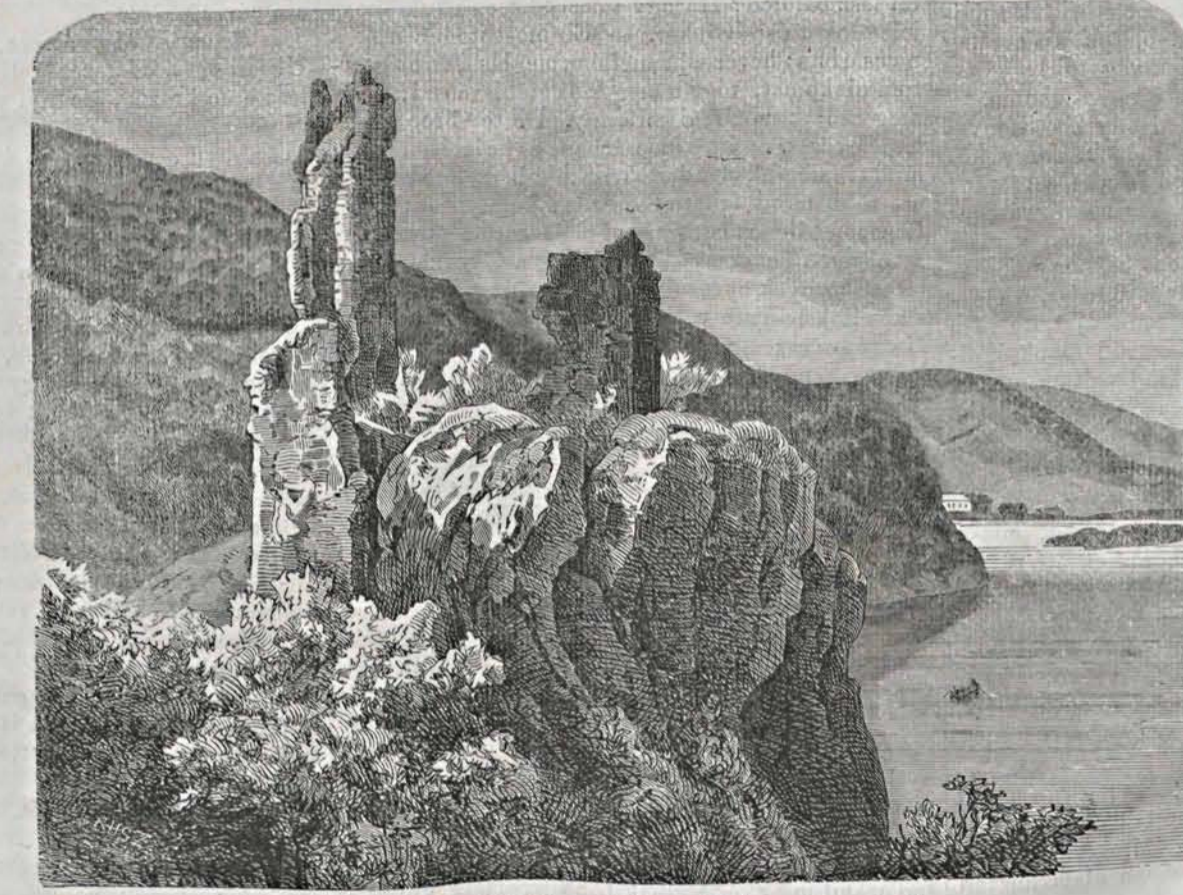
De a mit a háboruk zivatarra megkímélt, a békés idők közönye mehozta. A mult században birtokosaitól elhagyatva, végső pusztulásra jutott e vár is mint hazánkban annyi más. Feleletül, ajtóit és ablakaitól megfosztatván, pusztán állott, kitéve az onyészett romboló hatalmának. És a mi még így is dacolt az idővel, mint türes tornyai, vastag kőfalai, azokat 1809-ben a znaimi békekötés után a győztes francziák löporral röpitették a légbé, hogy ellenek tán egy kis védpontonl kevesebb, mindenesetre pedig, hogy hazánk egy ősi emlékkel szegeyebb legyen.

Dévény várának átellenében a Duna másik partján már osztrák földön állott hajdan a szikla-vár.

Rothenstein. Jelenleg ennek is, mint magyar szomszédjának, hajdani erős falai romokban hevernek. Rothenstein háttérében van szintén osztrák földön, Hainburg, roppant szivargyárával, honnan kezdetben kivált, csaknem kizárólag látta el hazánkat a monopoliump „drágaderosz” — szivaraival. N—n.

Dévényi várom északról. — (Keleti Gusztáv eredeti rajza.)

Rothenstein romjai. — (Keleti Gusztáv eredeti rajza.)

Ferdinand király megválasztatása körül nagy érdemeket szerzett, és javai egy nagyrészt János király jogfoglaltatá, I. Ferdinánd királytól hűség szolgálataért Dévény várát kapta. Báthori István nádornak, ki az ausztriai ház uralkodását Magyarországnak megalapító I. Ferdinándnak tántoríthatlan híve volt, — kedves lakhelye volt e vár, és alkalmas arra, hogy Bécsben székelő fej-

hogy a lomha öreg szarvasmarhák kényök-kegyek szerint legelhessenek. A madarak számára kalitkák vannak.

Ez még eddig csak megjárja, de az már csakugyan tulmely az elégen, hogy a bemenetelnél balfelől van egy huszonkét láb hosszú ház, melynek felső részében gabona van fölhalmozva, alant meg a legiszonyosabb fergek tanyáznak, szüntelen a leggondosabb ápolásban részesítve az indus állatbarátok által.

Ide egy kívülről nyíló lépcsőn lehet lemenni. A padozaton több lik van, honnan a gabona szemeket lehintik. Sőt több fergek felkuszva a falon, fészék fenn épít.

A fergek etetésre nincsen határozott időhöz kötve. A kit zent ösztöne sürget, siet eleget tenni vallásos érzelmének. Surathán egyenként gyűl gabona a fergek a beteg állatok számára. A kórházban dögletes levegő van, a mi az itt összehalmozott állati anyagok elrohadásától ered. — E kórház alapításának idejét meghatározni nem tudják, mintájára Kelet-Indiában több is alakult. Azt értjük, hogy az elaggott lovak s tehének életét kimélik, s jobb lélek van bennök, mint nemely fiakkorokban, de már az csakugyan számalomra méltó butaság, hogy oly ártalmas fergeket dajkáljanak. De csakis a banán indusok ily elfogultak, a többiek nem viszik ily tulságba. Azt azonban hallottuk, hogy Anjarban régebben a templomban élmeztek vagy 500 patkányt, s az e végett megkívántató lisztet naponként kivették a város lakóira.

Igy viszi az embereket tudatlanság a legnevetesebb tulságba, de még e példa is tanítatja a fölvilágosodás polgárait arra, hogy ha ama félvadak kiméltetnek az állatok iránt, nem illik, hogy mi azoknál vadabbak legyünk.

K. T. K.

A csürhe.

Egy karakter-kép; nem is kéne a nevé alá írni, az ember mindjárt tudja, hogy „disznóka” van dolga. Nyakig sárban, szemében turkálva: azt egy böcsület tudó hizóra fogott „sertés” meg nem tenné, de befeküdnék a tető alá a szárazra.

Hanem a „disznó” Bécsben is csak disznó marad, hát még ott a nádas lucskos tövében, a hol tőcsákat csinál az ér és a vizet még a lónyom is fölfakasztja; kivánni se lehetne, hogy a természet megtagadja magát.

Dolgoznak is az igaz; azt a dülöt tizenkét ökr hat ekével háromnap alatt föl nem törné úgy, mint egy falunak a csürhéje, kivált a melegebb napokban, mikor jobban esik annak a kikodult természetének, ha legalább a ormányát beledughatja a hüvös földbe.

Csak legalább volna valami hasznuk a szántásban, de az a sáros ingovány nádgyökérnél egyebet se terem, annak meg az ize nem való még disznó gyomorba sem, mely pedig közmondászerűleg sok mindent bevesz. Túrnak, túrnak; a örömiük telik benne, mikor ormányuk előtt recsegeve szakadozik ketté a sás töve, s oly magásra emelkedik a kihányt földrakás, hogy ha végig hasalnak a túrásba, a hátuk se látszik ki mögüle.

És az aztán a valódi disznó élvezet, legalább annak kell lennie, mert a pár órai turkálás és fáradság után csak az a kis gödör marad tiszta haszonnak.

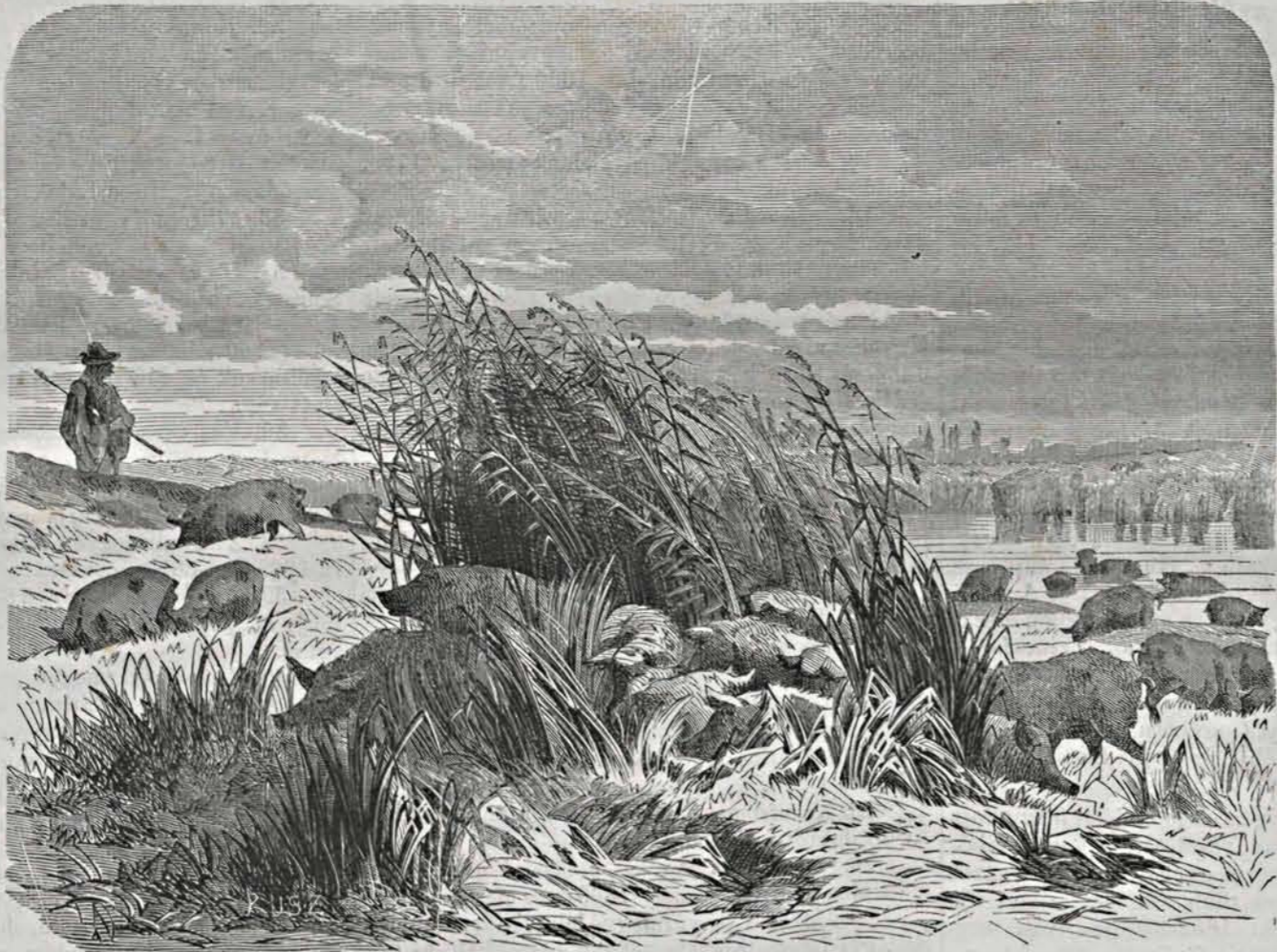
És így töltik az időt naphosszant, túrással, heveréssel, kőbörgással s olykor az agyarássok

egy-egy kis mükedvelői öklelődet is rendezve a fiatal tapasztalatlanabb kis disznók rémületére és a fias koczák vész-sikoltozására is jellemes rögöge kisérletében. A dulakodás nem ritkán holmi gyöngebb érzelmek — már a milyenek disznóktól kitelnek, idézik elő s rendszeren addig tart, míg a pásztor legény közéjük nem legyint „miatyánk”-ja boldogabb végével.

Hát a „csürhe” mikor eszik? A „csürhén” soha! — hacsak ovének nem csufoljuk azt a kinos rácsalást, csamcsogást, a mit egy-egy manka inkább játékból, mint komolyan egy árva fűszálon véghezvisz. Nincs itt a határon egyetlen szem tengeri, de még egy guggon ülő tök se, a mit el lehetne egy ügyes disznónak a táblák közül lopni; a falu meg olyan messze van, hogy a torony is alig látszik odáig, s ha valamelyiknek eszébe jutna a csapáson idő előtt visszaalkodni a falu felé, az a szemfűlős legény ott a domb oldalába mindjárt megneszeli a szökevényét, bizonyos, hogy vissza is kergeti, meg ráadásul egy oldalba ütés is kijár a merényletért.

Az ilyen rövid úti igazságszolgáltatás pedig igen gyakori, mert hiában, az ösztönök nagyon gyarlók és az éhség igen nagy ur.

A csürhe intézménynek rendeltetése tulajdonképen az, hogy az egész nap éhezés porkus este felé haza szabadulván, a rothadt tököt is olyan

Csürhe. — (Gregus János eredeti rajza.)

étvágygyal egye, mint a legjobb tengerit s az áztatott korpából is szirt csináljon a hátra. És ez a czel tökéletesen elérhető a csürhe által, mert alkotás felé már az éhség által zaklatott szegény állatok órahosszant fülelnek és sóvárgó szemekkel pislognak toronyirányába s keserves siránkozással követik nyomról nyomra a pásztor, a ki annak rendje és módja szerint a sereg előtt jár, és tesz rögtön törvényt és igazságot, a melyik nyugtalanabb és türelmetlenebb a rendet megbontja.

De mikor aztán a falu elé ér a csürhe, vége a pártfegyelmnek; a hány utca, annyiféle szalad a csapat, sikoltva, egymás nyomában, mindegyik egyenesen haza s még egyenesebben a váluhoz, a melyből aztán farkas étvágyukkal csakugyan szalonnát esznek a hátukra és hájat az oldalukra. Ószfelé megritkul a csürhe, egyik-másik jobb fajtájú „disznó”-t otthon tartja a gazda „sertés”-nek s óba fogva ad aztán neki valódi tengerit is enni, a mennyi csak szívének, szájának tetszik. Dédelgeti, hizelel neki, s minél inkább domborodik a háta, annál több kedvességgel találkozik a jó gazda részéről. A „csürhések” aztán irigylik is a hizó sorsát s a rostélyon keresztül lopkodnak ki az ólból egy-két jó szemet, — a mely jóhoz nekik nem szabad hozzáférniök egész másik őszig, mikor a „tavalyi” szalonnából már az utolsó sütetnél van az anyjuk.

Akkor aztán a másik mankára kerül a sor, elkezdődik vele is mindaz, a mi az elsővel kezdődött és végződik neki is ott, a hol annak végződött.

Egy dísznő-állatnak pályája vajmi rövid, tart mindössze is a „csürhétől a teknőig.”

Varga János.

Egyveleg.

— (A most lezajlott szedő-strike) velünk is megizeltette egy kissé a nyugati civilizáció ezen fajta áldását. Pedig mily kisszerű az ilyesmi nálunk, valóban csak egy kis izelítő, ahoz képest a mily mérveket egy ily munka-megszüntetés a munkadij fölemelése czéljából, Anglia egy-egy nagy gyárvárosában ölt néha. Mily káros következményül lehet az a munkásokra úgy mint a munkaadókra, az iparra és az egész államra nézve, arról a következőkből is merithetünk némi fogalmat.

Képzéljük el pl. azon helyzetet, midőn egy angol szöveggyár tulajdonosa, ki egyromásra 40,000 orsóval s 1000 szövésszelkkel müködik, ezeken hetenként 26,000 font gyapotot dolgoztat fel, 80,000 drb gyapotfonadékká, körülbelül 150 egyén által — bizonyos napon arra virrad, hogy munkásai napi béroknak tetemes felemelését követelve, szokott munkahelyeiktől elszánnak távol maradnak, s egyszerre minden mozgatható emberi és gépi erő a gyárban félelmes halksággal megdermed, szüntel; a napidíjak természetesen nem járnak ki ekkor minden hét végén, de a ki nem költött összegek napok, hetek, hónapok alatt óriási kárvallásokig hatványozódnak másrészt. Képzéljük magunk elé azt is, midőn egy 35—40,000 lakóju angol gyárvárosban, hol 20—25,000 munkás, az adott példától villámgyorsasággal felütelve, a következő napon, vagy órában egyakarattal strikoni kezd, s ennek következtében 3-mad, vagy 4-ed napon már

mind a városban létező 40—50 gyárüzlet, mint valami bukáskor, bezáratik, s a város népességének fele naphosszanta dologtalanul az utcákon föl-alá hemzseg s mind fenyegetőbben követeli tömeges kérelmének azonnali teljesítését; midőn ennek következtében 1,500,000 orsó és 40,000 szövésszék nyugszik, 3500 lóerő hever a hetenkénti 100,000 forintnyi bér megkeresésen s kifizetetlen, s milliókét érő gyártmány készületlen marad. De vegyük hozzá végül azt, midőn a szomszéd gyárvárosok munkásai értesülve az egyes esetekről, mintegy villanylétésre, rögtön hasonló kép cselekednek, s egy hét lefolyta alatt már az egész gyárkerület messzeazóna magánfordalom alatt áll, melynek a közbiztonsági hatóság nagy fenakadásokkal csak akkor vethet véget, midőn a strike valóságos erőszakoskodásba megy át; mert a munkára kényszeríteni semmi szabad egyént nem lehet, a munka az övé, s ezzel megajándékozza jó bérrét azt, ki neki tetszik, annak dolgozik, ki nem akar.

Ha csak ezt számba vesszük, akkor belátjuk, miszerint a munkásainy avagy „strike” csak Angolországban valódi „strike”, — nálunk, sőt az európai kontinensnek bármily helyén pedig nem egyéb szeszélyes gyenge kísérletnél.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 12-ik számához 1870. márcz. 20.

TÁRHÁZ.

Irodalom és művészet.

— (A nemzeti színházi képeze) a jelen s az előbbi hét folytán tartotta vizsgáit. Előbb az elméletieket, melyek közt különösen Gyulai Pálé a dramaturgiából s Paulay Edeé a színészetelméletéből mutattak föl kitünő sikert. Ha egyebet nem használna is, annyit mindenesetre használna a képeze, hogy értelmes színészeket képez, kik szerepeiket öntudatosan fogják felfogni, s azok értelmes behatolni igyekeznek is, képesek is leendnek. Tehetségeket úgy sem teremthet semmiféle tanoda; eleget tett hivatásának, ha kifejté s a helyes utra vezérli a tehetségeket; ezt pedig a színi képeze nagy mértékben valósítja.

A gyakorlati vizsgák elsje, az operai növénydek vizsgája, közben az „Egy ur és egy asszonytól” című kis vígjátékkal, márcz. 13-án volt. Az élénk kis vígjátékban kivált Nagy Imre tünt ki ügyes játékkal. 16-án volt a drámai vizsga. Göthe Fausztjából s Shakespeare Romeo és Juliájából adtak egyes válogatott jeleneteket, s Jókai Szigetvári vértanúnak egész első felvonását. Kivált a két első mű a legnagyobb szabású tehetségeket s a leggyakorlottabb színi erőket megpróbálja. Növénydekéktől sem valódi mély fölfogást, sem kifogástalan művészi játékokat bonnók várni nem lehet; s a kik minden áron azt keresnek, azokra nézve e darabok nem is jól lettek volna választva egy próbatételre. Nézetünk szerint azonban jól, mert ily művek képezik a valódi tehetség próbakövet, mely ha kezdetben nem felelhet is meg nekik teljesen, a kísérlet által is kitértheti, mit hágy remélünk s várunk tőle. Helvey Laura k. a Fauszt Margitjában, s Rákossy Szidi k. a Romeo Juliájában a zavartalan művel gyönyörét nem is, de a pusztá reményénél már jóval több siker örömet éreztek nézőikkel. Az első, kivált a kert jelenetben a virágtépést, s a börtönjelenet örülségi mozzanatait meglepő sikerrel adta. Felfogásában igazság, játékban természetesség van, s csak hangjának kívánánk még több erőt, hogy a szenvedélyes helyeken jobban megcsendüljön. Az utóbbi Julia szendességét s ártatlanságát szintoly megnyerőleg játszta, mint meghatólag azon jelenetet, melyben napja durva erőszakoskását kell eltűrnie. Az álomittal való vízió-jelenet fölfogása is sikerült, de a nagy erőt kívánó monologban a hang nem eléggé bírta támogatni a játékot. Nagy Imre Zrinyit helyesebben játszotta mint Fausztot, s az öreg Capuletet valóban meglepő sikerrel. Karikás Mephistót teljességgel nem bírta meg, — de hisz ez a legnehezebb feladatok egyike: a gonosz ördögöt s a hamis bohócot egyesíteni. Gerőfi Romeója nem volt elég megnyerő, mert kevés volt benne az eszményi. — A Szigetvári vértanuk hamis hangus s drámailag halátlan nászerepeiben, Márkus Anna (Anna) és Lukynich Ottilia (Jurancsó) helyes szavaltat s természetes és érzelmes játék által tüntek ki.

Általában e drámai vizsgát igen sikerültnek mondhatjuk. A közönség, tetszésének tapsokkal és kihívásokkal adott kifejezést. A vígjátéki vizsga 20-kán lesz.

— („Álmos”) akadémiai Nadasdy-díjt nyert éposz Szász Károlytól, tíz énekben. A „Corvina” kiadásában jelent meg, s annak eddigi kiadásainál csinosabb, főleg a feltünő olcsó árhoz (80 kr.) mérve. Magyar ősmondák legszebb része, az Álmos-monda van benne költőileg földolgozva, az atelközi lakástól kezdve, a Kárpátokon átlépésig, hol Álmos, mint egykor Mózes és Romulus, rejtélyesen végzi életét s isten által csodásan vonult el népe szeméi elől.

— („Művészet és Politika.”) Ez érdekes és hangzatos cizmet adta Vajda Viktor azon csinos kiállítás s terjedelmes kötetnek, mely a politikai pártokon kívül álló fejtegetéseket tartalmaz művészet, irodalmi s társadalmi hátramaradásunk okairól s lehető emelkedése eszközeiről. Sok jó és hasznos eszmével találkozunk az érdekesen irt kötetben, a mi figyelemre méltó elmélkedési anyagot szolgáltat; bár itt-ott hosszadalmasabb ismétlésekre is akadunk, melyek azon gondolatot költik bennünk, hogy a mi a munkában jó, fél-annyi téren is bőven előlehetett volna mondani. De hisz az író művészet s gyakorlat egyik legnehezebb oldala nem az: elmondani a mit kell s szük-

séges, hanem elhagyni a mi felesleges. A mű Fekete Bernát kiadásában jelent meg s ára 2 frt.

— („Úti levelek Skóciából”) írja Felméri Lajos. Nem üres tárczafecsegések, hanem helyes szemlélet s alapos tanulmány eredményei, miket a fiatal, tehetséges szerző itt összegyűjtött, s a mellett oly kellemes alakba öntve, hogy olvasásuk élvezetet is nyujt. A könyv csinos kiállítása dícséri a sárospataki nyomdát. Ára 1 frt 60 kr.

— (Még egy úti könyv.) „Suez és vissza.” B. Pongrácz Emil utirajza a múlt évi suez utazásból; könnyed tollal irt vázlatok; hölgyeknek való olvasmány. A megjelent első kötetet rövid időn követendi a második.

— (A „Szépirodalmi Közlöny.”) Szana Tamás szépirodalmi, széptani s kritikai lapjának mutatóványa megjelent, s mint értesülünk 15,000 péld. küldetett szét a kiadó Fekete Bernát által. E mutatóványam valóban reményre jogosít az új lap iránt. Van benne széptani czikk Szász K.-tól, költemény Dalmadytól, eredeti beszély Tolnay Lajostól, fordított beszély Turgenieffől, élénk tárcza, könyvismertetések, bírálatok, színházi, irodalmi s zene-rovat. A buzgó szerkesztő máris sok jó erőt nyert meg lapjához s mindent elkövet, hogy azzal valódi házagot pótoljon. A legjobb sikert reméljük — s még inkább kívánjuk neki. A lap hetenként két közép 4-edrét iven jelenik meg, s előfizetési ára egész évre 10, félévre 5 frt. Ajánljuk olvasóinknak s az irodalom minden barátjának figyelmébe.

— (Az angol sajtó Garibaldi regényéről.) Garibaldiit egyéniségéért, valamint angol rokonszenvéért is nagyrabecsülik Angliában, hanem a szabad vélemény hazájában ez nem akadály arra nézve, hogy az angol sajtó szigorú kritika alá ne vessen regényét, mint olyan művet, melyben csak itt-ott találhatók sikerült részletek. Egyik legtekintélyesebb angol hetilap a „Saturday-Review” például így ír róla: „Szeretnők, ha a kézirát nem Garibaldi-tól származnék, hanem más valaki követt volna el tréfát a kiadóval és angol fordítóval. De fájdalom, minden annak valódisága mellett szól. Garibaldi életében már sokat szenvedett barátainak tapintatlansága miatt, s hihetőleg most is ezek vezették ama gyöngösesre, mely ellenségeinek malmára viz leend. A mit az életben okosságnak szoktak nevezni, soha sem volt erős oldala; de oly dőreségre, a minő e könyvben nyilatkozik, nem hittük képesek. Mindaz, a mit okos tisztelője védelmére előhozhat, csak annyi lehet, hogy a regény Garibaldi csodásan egyszerű jellemét tükrözi vissza. A könyv maga egy lelkesült és tehetséges ifju első kísérletéhez hasonlít, ki Rómáról csupán egy fölolvastat hallgatott végig, s a benne nyilvánuló politika a naiv ifju hölgyekre emlékeztet, kik minden másképpen gondolkodót árulónak tartanak. Ez együgyűség miatt a könyv inkább számalomra méltó, mint izetlen, de szerencsésen egyesül oly nagy tulajdonságok birtokával, melyek mozgalmal időkben igen alárendelt regényirókból félelmes ellenséget szülhetnek.”

— (Erkel Ferenc) arcképe és életrajza megjelent a lipcsei „Thonhallo”-ban, mely jeles zenészi lap, s csak a kitünőbb zeneköltők arcképet szokta közölni. Az életrajz kiemeli Erkel költői képzelmet, hangszerelesi képességét, s azt mondja, hogy bármely nemzet is büszke lehetne ily zeneköltőre. — Erkel Sándorról pedig, kinek zeneszerzői képessége már a „Csohány”-ban is szépen nyilatkozott, azt írják: „Hogy háromfelvadásos vig dalmívot irt, Vörösmarty, „Csongor és Tündé”-je után irt szöveghez.

— (Uj zeneművek.) Táborosky és Parsch műkereskedésében megjelentek: „Skorpió-csárdás”, a czimlapon egy nagy skorpió rajzával, melybe bele van írva: „Csavolszky Lajos barátomnak”, zongorára szerkeszté Tizza Aladár, és „Bartfrieheit”, marsch, szerző s a Bamberg ezred ezredesének: Vecsey Józsefnek ajánlá Joh. N. Král, az ezred karmestere. Áruk 60—60 kr.

Közintézetek, egyletek.

— (A magyar tud. akadémia.) A második osztálynak márcz. 14-én Horváth Mihály elnöklése alatt tartott ülését Keleti Károly nyitotta meg: „Nézetek a statisztika tudományos állásáról” című

értekezésével. Azon állásból indulva ki, hogy a statisztika bár új tudomány, máris sikerült neki állást vívni ki a társadalmi tudományok között, csakhamar áttér a hágai statisztikai kongresszus által követett fölvelek és nézetek rövid ismertetésére. — Második értekező Toldy Ferencz, „Atilla uralkodásának első tíz évéről” tartá felolvasását; azon korról, mely Buda haláláig terjed. Előrebocsátja, hogy nem rendelkezett új adatokkal, csak az eddigieket fűzte össze, de ezzel irodalmunk egy hiányt véli pótolni. Vizsgálatát Atilla neveltetésénél kezdi meg. Adataink e korról keveset nyujtanak, s az értekező csak Etele későbbi tetteinek, — melyek gyakran nem csekély mértékű műveltséget és diplomatai ügyességet tanúsítanak, — kombinálja által következeti, hogy a fiatal Etele neveltetése nem volt elhanyagolva. Ezen első 10 évre esik a byzanti birodalom eleni hadjáratok nevezetes része s e hadjáratot, Priskus hagyományait, majd Buda megőletésének a historikusok által fölállított gyau-okait, az ismert adatok szerint, eleven iránylyal s érdekes előadással tárgyalta.

— (A pesti állatvédő-egylet) alapszabályait a belügyminiszterium, a város hatóságának meglőbbi költségves jelentés végett leküldte. Ez alapszabályok tervezete Angolország példájára támaszkodik, mely e tekintetben minden államot megelőzött, az állat védő-egylet „Royal societie” ott nagy jelentőségűvé vált s Viktoria királyné pártfogása alatt áll.

Egyház és iskola.

— (A lipótvárosi bazilika) eddigi építkezési költsége hivatalos bejelentés szerint 736,283 ft., ide nem számítva azon több ezer frta rugó építési anyagok értékét, melyek ajándékként nyertek. A bedölt kupola által okozott kárt mintegy 250,000 frta becsülik.

— (A közoktatási miniszterium) a pestmegyei timneyi izr. hitközségi imaház építésére az országgyűlés által 1869. évre izr. egyházi czélokra megállapított 5000 frtnyi jövedelméből 500 frtnyi segélyt engedélyezett. — Laczkó Ferencz radváni róm. kath. néptanítót pedig 100 forinttal segélyezte.

Mi újság?

— (A honvéd-segélyezés) ügyében, mint halljuk, országgyűlési képviselőkből bizottság fog alakítani, mely az ügy élére állva, az aláírásokat gyűjtieni, s a bejött pénzeket rendeltetésükre fogja fordítani.

— (Asztalos Sándor síremléke.) A máramarosiak a hős honvéd-ezredesnek, ki 1849-ben az aradi utca harczban oly vitézül viselte magát a szorok ellen, nagy emléket akarnak állíttatni. Asztalos máramaros-szigeti születési volt, s a forradalom után Svájcba menekült, hol egy lengyelrel vivott párbaaj áldozata lett.

— (A királyné) folyvást sokat olvas magyarul és németül. Egyik lap arról is értesült, hogy a magyar költők közül Vörösmartit, Aranyt, Petőfit, Kazinczyt, Berzenyit jól ismeri, a regény-írók közül: Jókai, Jósika, Kemény kedvencei. A „Szerlem bolondjai”-t nem rég olvastatá fel magának, s különösen a nápolyi királynéről szóló fejezetet és a „magyar pusztalakat a nagy szárazság után” nagy érdekléssel hallgatá. Az idegen irodalomból: Byron, Longfellow, Moore, Lamartine, Heine, Lenau, Göthe, Hugó Viktor kedvencei. A nap egy részét a kis Mária Valeria fűzgnövel tölti.

— (Pestmegye) márcz. 17-ki közgyűlésén 11kegy Sándor és Dalmady Győző a megye főjegyzőitől választattak meg.

— (A nemzeti színházban) egy fiatal énekesnő, Singer Anna k. a. fog föllepni közelebb; mint mondják, szép mezzo-soprán hangja van. A pesti születésű, de Bécsben nevelkedett énekesnő Deskof bécsi énektanár növendéke volt.

— (Végrendelet és kodexillus.) A pest-budai iskola tanács közelebbi ülésén Csengery Antal elmondá, hogy nem rég egy pesti gazdár ur 25,000 frtot hagyott végrendeletében a pestvárosi iskolái alapra. Később megtudván azonban, hogy a városi képviselőtestület egy ily iskolai alap létesítését

Rövid idő múlva meg fog jelenni a szerző jóváhagyásával:
Garibaldi eredeti új regénye!
A szerzetes uralma
 vagy:
Róma a 19-ik században.
 Irta
GARIBALDI,
 tábornok.
 A szerző által Magyarországra számára személyesen engedélyezett kiadás.
 2 vastag kötet. Előfizetési ára 4 forint. (Bolti ára magasabb.)
 A „Reform“ napilap előfizetői ingyen kapják.
 A „Reform“ kiadó-hivatala Pesten.
 767 (2-2)

Régi pénzeket

és mindennemű régiséget, drágakövet, lovagló és nyeregzszereszközt, lótarakkal együtt, arany ezüst és drágakövekkel kirakva; továbbá gyöngyöt, színeskővet, aranyat, ezüstöt, asványokat vesz és cserél a legmagasb áron.

Régiségek és természetiek irodája.

Pesten, Dorottya-utca a Lloyd épületben, 14. sz. a.,

hol egy nagy választékú raktár mindennemű régiséget, régi pénzek, gombok, óvek és mentekövekből a legelőbb aron, ugyancsak egy nagy raktár asványok, lepkek, bogarak, madárbőrök, tojások, szemüvegek is találhatóak. 758 (3-4)

Dr. GROSSMANN,
szem- és fülorvos
 PESTEN,
 József-ter 11-ik sz. alatt, Groszféle házban.
 Rendel hétköznapokon délelőtti 11-1 és délutáni 3-4 óráig. — Szegények számára ingyen minden vasárnap délelőtti órákban. 722 (10-12)

Pályázat.

A h.-m.-vásárhelyi „Mária Valéria“ kisdudorv-egyletnek megüresült ovi-állomásra, szabad lakás, fűtés és 500 ft. készpénz fizetés mellett — mely utóbbiból ovi, az intézet részére egy cselédet tartani köteles; azonban a dajkáról az egylet fog gondoskodni — ezen pályázat hirdettek.

A pályázók, erkölcsi magukviselését és képességüket igazoló okmányokkal fűszerezett kérvényei 1. év márczius 31-ig lesznek a dírtól elvártakig beadandók.
 Végül megjegyeztetik, hogy az elválasztandó állást 1. év április 24-én kötelezetik elfoglalni.

Kelt H.-M.-Vásárhelyen, márcz. 8. 1870.
 Az igazg. választmány nevében
Miklovicz Bálint,
 intézeti elnök.

Bőrbajok
 valamint
titkos betegségek
 és súlyos utóbajai ellen, sok évi tapasztalás s a világhírű Ricord (egykori párisi tanárnak) módszere után, sikerbiztosítással, rendel:
Sugar F. orvos stb.
 Lakása Pesten,
 váci-utca 15-ik szám alatt,
 a korona kávéház mellett.
 Elfogad naponta 11 óráig.
 674 (2-12)
 Mogtereshető levél által is.

SZURMÁK J. FIAI
arany-, ezüst-
 és
drágakő-ékszer-üzlete Pesten,

kigyó-utca 1. sz.
 Kivonat a nagy árjegyzékből:
minden darab
 legfinomabb
3 próbás
 azaz: 18 karatos aranyból.

Gyermek fülbevalók 1 ft. 70 krtól és felj.	Gyűszűk — ft. 60 krtól és felj.
Fülbevalók gömbölyűek 4 » 50 » » »	Csémegék és vill. » 60 » » »
Fülbevalók hosszúk 7 » » » »	Keresztek zománccsal nyakba 1 » » » »
Keresztek 2 » 25 » » »	Emlék gyűrűk felirással 1 » 25 » » »
Csattok 1 » 20 » » »	Gyermek játékok 1 » 75 » » »
Ing-gombok 2 » 50 » » »	Óraláncok 2 » 50 » » »
Női gyűrűk jó kövél 2 » 50 » » »	Karperecek 2 » 50 » » »
Női pécstényomó gyűrűk 4 » » » »	Garniturok (Broche és függő) 6 » » » »
Karika gyűrűk 3 » » » »	Thea szűrők 2 » 50 » » »
Férfi gyűrűk pécstényomó formá 5 » » » »	Csukor fogók 4 » » » »
Nyakkendő tűk 6 » » » »	Keresztes és bérmentési emlékek 2 » 50 » » »
Nyáláncok, keresztek 6 » 50 » » »	Só- és borstátók együtt 6 » 50 » » »
vagy metállhoz 6 » 50 » » »	Gyermek evőeszközök tokban 5 » » » »
Metallok 6 » » » »	Varró eszközök 5 » » » »
Melltűk (Broche) 6 » » » »	tookban 5 » » » »
Garniturok (Broche és függő) 15 » » » »	Poharak 6 » 50 » » »
Karperecek 18 » » » »	Gyertyatartók 20 » » » »
Óraláncok rövidek 24 » » » »	Író eszközök 15 » » » »
Óraláncok hosszúk 28 » » » »	Csengettyű tálcával 25 » » » »
3 (13) próbás ezüstből.	Csukor edények 8 » » » »
Mária képek nyakba — ft. 15 krt. és felj.	
Keresztek 30 » » » »	
Mataillók felnyílós. 1 » » » »	

Hivatalos próbával ellátva.
 Nehezebb arany és ezüsttárgyak, u. m. láncok, garniturok, evőkészletek, 6, 12, 24 személyre, a munka különfélége szerint, gyártási áron számítottak. A fantasie-darabok, finom drágaköves tárgyak, Louis Laine legújabb rajzai után vannak dolgozva.
 Cserénél, az arany vagy ezüst egyenlő finomsága mellett, csupán a munka fizetetik.
 Kijavítások, czimerek, betűk metszése kőbe vagy aranyba gyorsan eszközöltetik. — Saját használatunkra vásárlunk gyémántokat, gyöngyöket, színes köveket, óska aranyat és ezüstöt.
 Arany-ezüstpénzt, bel- és külföldi beváltunk a napi árfolyam szerint. Vidéki megrendelések a szokott módon pontosan teljesítetnek, és nem tesztő tárgyak másért becséréltetnek. 676 (1-12)

Gazdasági s kerti vetőmagvak

a legbiztosabb forrásokból
 az első magyar
 kertészgazdászati ügynökség magtárából
 Pesten, József-ter 14. sz.

Friss csira képes magvak:

Magyarhoni luczerna 100 ft. 32 ft. Francia luczerna 39 ft. 40 kr. Styriai veres virágu here 32 ft. Sárgavirágu here agyagos talapba 18 ft. Belföldi perje fűmag 16 ft. Angol fűmag pázsitnak és takarmánynak 24 ft. Francia fűmag pázsitnak és takarmánynak 25 ft. Olasz fűmag száraz talapra 23 ft. Burgundi takarmány répa mag 24 ft. Akáczmag erdőtelepítvényre 30 ft. Gleditsia tuskés lepényfag 30 ft. Fenyőfag minden fajban jutányosan. Minden faj erdei fák magvai. Téli képostamag legjobb fontja 2 ft. 50 kr., 4 ft. Mindenemű teli, konyhai vetemény s virágmagvak, gumók és hagymák stb. gyümölcsfák, szőlőfák gyökereinek és simák. Bizományi eladás eszközöltetik bármennemű gazdasági cikkeknek nézve, birtokeladásokkal és megvételkel megbízásokban a legpontosabban járunk el, beszerzünk a gazdalközönség kényelmére minden tárgyakat a legelőnyösebben.

A legnevezetesebb faj biztos egészséges selyemhernyó tojások megrendelhetők ügynökségünkél, ugyszintén eper faültetvények is nagy mennyiségben kaphatók.
 Minden fajta nevezetes finom asztali, tábla és csemegeborok, ugyszintén gyengéledőknek a legjobb tokai, aszu és szomorodni borok kaphatók.
 Árjegyzéket mindenkinek kívánatra bérmentve küldünk. Tisztelettel
Varga Lajos,
 főügynök.

770 (3-3)

Gyermek vászonneműek.
 Hosszu vánkások, ingecsek, szakállkák, kötött zubbonykák és főkötők stb.
Keresztelő készletek.
Türsch F.-nél
 Pesten, váci-utca 19-dik szám.
 762 (1-3)

Kohn Philippe
 díszelőcsen ismert óra-gyáros
 Dorottya-utca 2. sz.
 újulja legkiválóbb, jó és olcsó órákkal gazdagon ellátott raktárát 3 óri iradébi jóvalias mollett.

Ezüst henger órák 4 rubinra 10-11
 » » arany foglalv. rugóra 12-13
 » » kettős fűddel 15-16
 » » kristályüveggel 15, 16-17
 » » horgonyórák 15 rubinra 15, 16-17
 » » 15 » kettős fűddel 19-20-22
 » » angol horgonyórák kristályüveggel 19, 20-22-24
 » » ugyanazok kettős fűddel 24-40
 » » val. remontoir kengyelnél felh. 28-50
 » » ugyanaz kettős fűddel 35, 38, 40-52
 Arany órák 3. sz. horg. 15 rub. 36, 40, 45-80
 » » ugyanaz kettős fűddel 55, 58, 60-65
 » » valódi remontoir kengyelnél felhuz. 70, 80, 90-100
 » » valódi remontoir kettős fűddel 100, 110, 120, 130-206
 » » Arany hőlgyórák (3. sz.) 25, 28-32
 » » henger 4-8 rubinra 25, 28-32
 » » 8 rub. kett. fűddel 38, 42-42
 » » horgonyórák 15 rub. kettős fűddel 50, 55-60
 » » val. remontoir kett. fűddel 70, 80-100
 » » h. órák rom. gyém. 60, 70, 80-100
 Inga-órák hetenkinti felh. ft. 16, 20, 22-24
 » » órai és félórai ütessel 30-32
 » » óra és negyedóránkénti ütessel 45-50-55
 Havi regulátorok 30-32
 Ébresztő óra 6
 Ezüst láncok 4 ft 50 kr., 5, 6, 6 ft. 50 kr., 7 ftig; legfinomabb francia alaknak 8 ft., 8 ft. 50 kr., 9, 10 ftig; hosszú nyáláncok 7 ft., 8 ft. 50 kr., 9, 10, 15 ftig.
 Vidéki megrendelések a pénzösszeg előleges beküldése vagy utánvét mellett, gyorsan és pontosan teljesítetnek.
 Egy inga-óra pakolásért 1 ft. 50 kr.
 Órák cserében is elfogadtatnak.
 Nem tetsző árú kleszereltetik.
 Javítások legpontosabban és jutányos ártért teljesítetnek. 747 (5-0)

Csak alapos gyógyítás biztosít utóbajok ellen.
Titkos betegségeket s tehetetlenséget, elgyengült férfierőt,
 gyakori magümlések, sőt a végképeni tehetetlenséget katonai és polgári körökben sikerrel használt egyszerű módszerrel bámulatos gyorsan és alaposan (az utponnan keletkezettek 43 óra alatt) gyógyítja **Weiss J.** gyák orvos és szülész, az itteni cs. kir. **garnison főorvos**ban kiszolgált osztály-orvos, minden alkalmatossággal egy titoktartás, mint a gyógykezeléshoz jól beosztott **rendelő-intézetben** Pest, kis mező-utca 33. sz. 1. emelet, (a „Terézsihoz“ címzett gyógytár szomszédságában), bemenet a lépcsőn, naponként reggel 7 óratól 10-ig és délután 1-4 óráig.
 Férfiak és hölgyek részére külön bemenet és külön várószoba.
 Díjjal ellátott levelek leggyorsabban válasz, és kívánatra gyógyszerrel is gondoskodik. 676 (2-12)

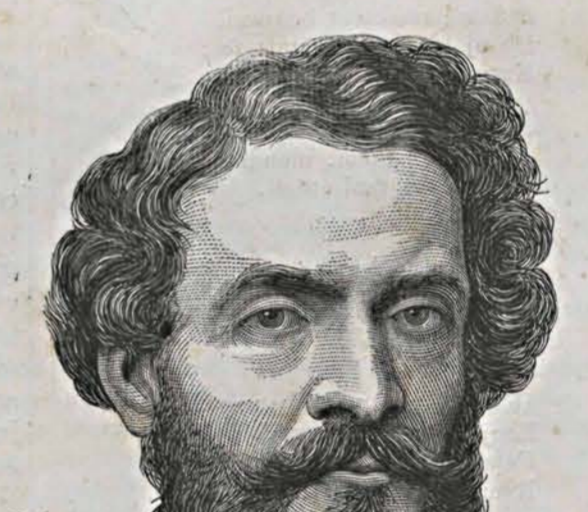
Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft.
 Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politkai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságokk illetőleg: Egy négyezer hasábotott petit sor, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krajczárba; háromszor- vagy többszöri ígatásnál csak 7 krajczárba számítatnak. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oepelik Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile No. 9. — Bélyeg-díj, külön minden ígatás után 30 újrajczár.

Asztalos Sándor.

1848/9. diki szabadságharcunk bajnokai között kiváló helyet foglal el az „aradi hős,“ kinek jól talált arcképét mai számunk közli. E nevet a nemzet adá neki, e név alatt szerepel a történet lapjain, e név alatt ismeri az ifju, ki dicső példáján lelkesedni vágyik.
 Asztalos Sándor Asztalos Pálnak volt fia, ki többször képviselte az országgyűléseken Máramarosmegyét, s később, mint a pesti kir. itelőtábla bírása lépett nyugalmába. Sándor egyszermind testvére volt az ifjabb Pálnak, az éles eszű s korán elhunyt kormánybiztosnak, kiről Kossuth Lajos is mindig a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott.

Mindkét fiu büszkesége volt atyjának s Máramarosmegyének. Már gyermekésköbben mindketten nem mindennapi tehetséget árultak el. Sándor, az idős, bátorsága, kitartása, erélye által tünt fel kortársai közt; Pált inkább könyvei, irományai foglalták el, ő inkább szónoknak készült s nagyokat dikeziózott. Az öreg Asztalos csakhamar belátta, hogy Pali fogja őt követni a polgári pályán, mig Sándorról nem mondhatott egyebet, mint hogy: „Az isten is katonának teremtette.“

A két testvér elérte végre fiatal korát, s mig Pál a megye székhelyén a legrészbb tisztségeket nyerte el s majd atyja helyét is elfoglálá, mint követ, addig Sándort hajlama s a megye bizalma a magyar testőrseregbe juttatá.
 Sándort deli termete, szépsége mintha egyenesen ide teremtette volna, hanem magyaros, szabad szelleme sok kellemtelenséget szerzett neki a testőrseregben. A kor szelleme gyakran oly hangos nyilatkozatokra ragadtá, melyeket Bécsben nem fogadtak szívesen, ugy hogy 1847-ben meg kellett válnia a kaczagányos egyenruhától. Otthon élt tehát várakozó és vágyakozó téltelenségben, mig nem elérkezett 1848.

Asztalos Sándor, e dicső emlékü év kö-

mulva tekintettek reá. S e mellett ügyes gondolkozó katonának és csapatvezérnek ismerték.

Asztalos pályájának fénypontja az aradi harc. 1848. okt. 3. után, midőn Ferdinánd király Magyarországot s Erdélyt hadi törvények alá rendelvén, báró Jellachichot kir. helyettesnek nevezte ki, a Schwarzenberg dzsidások küldettek az aradi várőrség szaporítására, de a nemzetőrség ellenállt, mire Berger várparancsnok látván, hogy nem sikerül a nemzetőrökkel a fegyvert lerakatni, sem Máriaassy őrnagy önkényesit eltávolítani, ágyuztatni kezdé Aradot.

Máriaassy 21-én ostromzár alá vette Aradot. E végből Lippáról Zurics, Pécskáról Asztalos Sándor nyomultak előre. Itt mutatta ki először vitézségét. A Maroson átkelésnél a várőrség egy része elibe állt, de Asztalos elől ment, vitézei követtek s a magyar sereg dalmalmasan vonult be Aradra. Másnap Berger kirontott a várból, de Asztalos és Zurics visszaverték. November 13-dikán a Solymosnál összecsoportosult népfelkelőket szórta szét, az e célra kiküldött Asztalos.

Nem lehet szándékunk egy rövid életrajz szük keretében részletesen elősorolni a hős tetteket, melyeket a vitéz férfiu végbevitt, csak az utolsó utczá-harcot írjuk le, azt a harcot, mely leginkább illeszté neve mellé az „aradi hős“ epithetont.

E harc febr. 8-kán volt. Már reggel megkezdődött a csatározás, s a csatalánc az Ó-Aradon alul fekvő erdőből két mérföldig terjedt. A Maros be volt fagyva. A vár a császáriaknak nagy előnyül szolgált.

A magyar honvédek, a tüzértől támogatva, déli 12 óráig nem tágtítottak, ekkor fordult a koczka. A császáriak általános támadást intéztek Ó-Arad ellen. A parancsnok elveszettnek tartá a csatát s hátrálást parancsolt. A honvédek a városból mind